PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 260 (1948) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr.

TRST, sobota 3. novembra 1951

Cena 20 lir

Harriman se je v Londonu sestal s Churchillom in drugimi ministri

Domneve o vsebini razgovora - Zvečer je Harriman odpotoval v Pariz Angleški zunanji minister Anthony Eden se bo sestal v Parizu z egiptovskim zunanjim ministrom - Izjave Nahas paše pred odhodom v Pariz

LONDON, 2. — Averell Harriman je danes prišel v London in je zvečer nadaljeval pot v Pariz.

Kmalu po prihodu v London se je Harriman sestal s Churchillom ob navzočnosti zunanjega ministra Edena, finančnega ministra Buttlerja, ministra za promet, gorivo in električno energijo lorda Leathersa ter ameriškega poslanika v Londonu Gifforda. Čeprav so bili razgovori tajni, vendar domnevajo, da so govorili o sledečih vprašanjih:

1. težave, ki jih ima Velika Britanija pri finansiranju svoje oborožitve. Ker je možnost resne gospodarske krize, ki bi povzročila dvig cen in predvsem cen surovinam, domnevajo, da bodo v najkrajšem času načeli vprašanje zvišanja ameriške pomoči Veliki Britaniji;

2. Sedanji položaj anglo-iranskega spora za petrolej. Harriman je Edenu poročal o zadnjih razgovorih v Washingtonu med ameriško vlado in Mossadeghom glede možnosti sporazuma o novi podlagi, na kateri naj bi se pogajanja nadaljevala. Domnevajo, da bo pri tem AIOC popolnoma izključena od sleherne dejavnosti v Perziji in da jo bo nadomestila kaka tuja družba. O tem bodo razpravljala v nedeljo v Parizu Eden in Acheson;

3. Egiptovsko vprašanje v okviru obrambe Srednjega vzhoda;

4. Domnevajo, da je Harriman govoril z angleškimi politiki o bližnjem sestanku Churchilla s Trumanom ob navzočnosti Edena in Achesona.

5. Vzroki, zaradi katerih bi znalo biti potrebno odpovedati se načrtu dopolnitve atlantske oborožitve v teku leta 1954 zaradi posledic tega načrta na gospodarstvo držav Zahodne Evrope.

Pred odhodom v Pariz je Harriman novinarjem izjavil, da so britanski ministri, s katerimi se je sestal, izjavili, da so naklonjeni čim hitrejšemu razvoju skupne severnoatlantske obrambe in da mu je finančni minister Butler zajamčil popolno podporo. Dejal je, da misli ostati v Parizu približno en mesec.

Churchill je danes sklenil, da bo prihodnji teden sklical vsak dan sejo vlade razen v torek, ko bo slovesna otvoritev parlamentarnega zasedanja. Zunanji minister Eden se je danes sestal s francoskim poslanikom v Londonu. V nedeljo pa se bo Eden sestal s francoskim zunanjim ministrom Schumanom in isti dan tudi z Achesonom. Eden bo podal obširno izjavo o mednarodni politiki angleške vlade med splošno debato v glavni skupščini OZN.

Verjetno se bo Eden v Parizu razgovarjal s Schumanom in Achesonom o Perziji, Nemčiji in o Srednjem vzhodu s posebnim ozirom na položaj ob Sueškem prekopu. S tem v zvezi je danes predstavnik zunanjega ministrstva glede na ponudbo pakistanskega zunanjega ministra, da bi posredoval v sporu, izjavil, da se v Londonu bojijo, da egiptovska vlada trenutno ne kaže nobenega razpoloženja za ustvaritev pogojev, ki bi bili primerni za posredovanje. «Lahko samo upamo — je dodal — da bo egiptovska vlada bolj stvarno ocenila potrebe obrambe Srednjega vzhoda».

Egiptovski ministrski predsednik Nahas paša, ki se pripravlja na odhod v Pariz, je nocoj izjavil, da bo Egipt oporekal pravici Francije, ZDA ali katere koli druge države, da bi poslale oborožene sile na področje Sueškega prekopa brez pristanka Egipta. «Oporekamo pravici Velike Britanije, da ima vojaško zasedeno področje prekopa — je dodal — in to velja tudi za vse druge države.» Egiptovski poslanik v Londonu pa se je danes sestal z zunanjim ministro Edenom. Ta njegov razgovor spravljajo v zvezo s sestankom egiptovskega zunanjega ministra, ki ga bo čez nekaj dni imel v Parizu z britanskim zunanjim ministrom, da mu obrazloži stališče Egipta po odpovedi angleško-egiptovske pogodbe. Predstavnik egiptovskega zunanjega ministra je izjavil s tem v zvezi, da v Parizu ne bo nobenega pravega pogajanja; dejal je tudi, da ima Egipt namen povabiti skupino ameriških senatorjev, naj sami ugotovijo «britansko dejavnost na področjih Sueškega prekopa.»

Zunanji minister Salah El Din je na včerajšnji tiskovni konferenci na vprašanje nekega ameriškega novinarja odgovoril z vprašanjem s svoje strani: «Čemu bi morali Sueški prekop staviti pod neke vrste mednarodno nadzorstvo in ne bi stavili pod tako nadzorstvo tudi Dardanele, Bospor in Panamski prekop?» Vprašal je tudi, kaj se jim zdi, če bi n. pr. uvedli obrambno nadzorstvo nad Dardanelami in Bosporjem in bi med vojaškimi silami bile tudi egiptovske čete. Na koncu je tudi poudaril, da listina OZN pooblašča določitev strateških področij edino le za ozemlja, ki so pod mandatom, egiptovsko ozemlje pa ni med njimi.

Medtem javljajo, da je egiptovska vlada zagrozila, da bo ugasnila vse svetilnike v Rdečem morju, če bodo britanske oblasti delale težkoče za zamenjavo čuvajev.

Predstavnik britanskega glavnega stana na Srednjem vzhodu pa je danes sporočil, da so danes zopet dovolili promet tudi za prevoz petroleja in bencina na poti, ki vodi v Kairo. Dejal je, da je bila prepoved tega prometa začasna, ni pa povedal, ali bo novi ukrep tudi naslednje dni v veljavi. Britanski glavni stan javlja tudi, da je bil položaj danes ob Sueškem prekopu miren. V pristaniščih v Suezu in Port Saidu niso izkrcali in vkrcali nobene ladje.

Spremenjeni načrti za atlantsko vojsko?

Namesto 60 divizij v letu 1954 bi bil glavni neposredni cilj 20 divizij v prihodnjem letu - Važnost gospodarskih vprašanj v evropski oborožitvi

PARIZ, 2. — Averell Harriman je prišel danes zvečer z letalom v Pariz. General Eisenhower in njegov načelnik štaba general Gruenther sta ga takoj poklicala, v največji tajnosti, v poslopje v bližini letališča Orly, kjer je del poveljstva ameriškega letalstva. Sestanek se je končal ob 21. uri zvečer.

Po sestanku, na katerem so govorili, kot pravijo obveščeni krogi, o stanju vojaške pripravljenosti atlantskih dežel, je Harriman izjavil, da je poročal Eisenhowerju o vprašanjih v zvezi s svojo novo nalogo, da koordinira gospodarsko in vojaško stran načrta za medsebojno varnost.

Gen. Eisenhower pa je dejal, da se bo v ZDA, razgovarjal s Trumanom o vojaških straneh novega načrta za pomoč tujini. Odklonil je vsak odgovor na politična vprašanja. Takoj nato je Eisenhower stopil na letalo, ki ga bo pripeljalo v Washington.

Tudi v Washingtonu so danes poudarjali, da bodo Eisenhowerjevi razgovori v ameriški prestolnici «izključno vojaškega značaja». Mnogo govore o spremembi atlantske politike glede okrepitve evropske obrambe. Menijo, da bodo spremembe v načrtu atlantske politike predložili prihodnji atlantski konferenci, ki se bo začela 24. novembra v Rimu. Stari načrt je določal vzpostavitev 60 divizij v Evropi do leta 1954 (kot je zahteval Eisenhower), spremenjeni načrt pa postavlja v prvo vrsto vzpostavitev 20 divizij v letu 1952, obenem pa pospešitev vseh dolgoročnih načrtov. Po tem načrtu bi se naj predvsem pospešila proizvodnja orožja in opreme v Zahodni Evropi, njegova vojaška plat pa bi morala priti v sklad s spremenjeno ameriško politiko glede pomoči tujini. V Washingtonu pravijo, da bi po prvotnem načrtu bila dosežena številna; toda slabo opremljena in slabo izvežbana vojaška sila; obenem pa bi vztrajanje pri tem načrtu moglo škodovati zahodnoevropskemu gospodarstvu. Eisenhowerjev načrt 60 divizij zahteva rešitev številnih gospodarskih vprašanj.

V Londonu pa menijo tudi, da bo Truman prosil Eisenhowerja za pojasnila glede govoric, da bo zapustil svoje poveljstvo v Evropi in postavil kandidaturo na prihodnjih predsedniških volitvah v ZDA. Morda bodo tudi republikanci izkoristili Eisenhowerjevo prisotnost in sondirali možnost njegove kandidature za republikansko stranko.

Predstavniki OZN popustili v Pan Mun Jomu

MUSAN, 2. — Za današnji sestanek podkomisije, ki v Pan Mun Jomu razpravlja o demarkacijski črti za premirje, je značilno, da so severni ostali odločno pri svojem stališču in izjavljali, da je bil to njihov najboljši predlog. Zavezniki pa so bili pripravljeni dati tri važne koncesije: 1. Odstopiti vse obalne otoke severno od 38. vzporednika; 2. Umakniti se s področja pri Kumsongu; 3. Umakniti se z višin pri Kosongu vzdolž vzhodne obale. Vse to v zamenjavo za Kesong.

Predstavniki OZN zaenkrat še niso uspeli pri svojih predlogih. Severni so jih sicer sprejeli na znanje, vendar niso bili pripravljeni na protizamenjavo.

Predstavniki OZN general Nuckols je zatrdil, da bi zavezniki morali imeti Kesong v svojih rokah zaradi obrambe obrambnega sistema pred Seulom. Poudaril je, da bodo zavezniški predstavniki ostali še naprej odločno pri vprašanju Kesonga, vendar ne toliko, da bi zaradi tega razbili pogajanja. Približno isto stališče imajo sedaj tudi severni predstavniki.

Vse to kaže, da so si sedaj predstavniki obeh podkomisij že precej blizu. Saj so sedanja nasprotja v bistvu zelo majhna in bi jih bilo mogoče rešiti s kompromisom, če bi si ga obe stranki le želeli. Tudi predsednik senatne komisije za zunanje zadeve ZDA, Tom Connally je izjavil tisku, da so danes možnosti za premirje na Koreji večje kot v katerem koli trenutku v preteklosti.» «Severnokorejci in Kitajci so ublažili večino svojih zahtev in naši predstavniki se trudijo, da bi dosegli sporazum za obnovo miru na tem področju.»

Na bojišču imajo že precej visok sneg. Danes je bilo opaziti predvsem akcije izvidnic, manjše spopade na srednjem bojišču pri Kumsongu in pri Inje.

NEGATIVNI KOMENTARJI V ITALIJI ob načrtu sindikalnega zakona

Vlada utegne priti v težek položaj, ko bo parlament začel razpravljati o predlogu sindikalnega zakona - Ugibanja o De Gasperijevih namenih - Komentarji k papeževemu govoru babicam

(Od našega dopisnika)

RIM, 12. — Medtem ko parlament uživa dvanajstdnevne počitnice, ki si jih je privoščil po dolgi proračunski razpravi (ki seveda, kot je že običaj v Italiji, ni bila končana o pravem času, saj se je novo finančno leto začelo že 1. julija) in je zaradi praznikov, ki so se nakopičili v teh dneh, tudi vladna delavnost precej zamrla, se politični krogi pečajo predvsem z vladnim načrtom sindikalnega zakona, ki je že po prvih sporočilih vzbudil celo vrsto v glavnem negativnih komentarjev. Kot je bilo pričakovati, so se sindikalne organizacije že takoj spočetka uprle nekaterim določilom zakona, zlasti omejevanju stavkovne pravice (med drugim bi bile prepovedane stavke iz solidarnosti, nejasno pa je tudi vprašanje protestnih stavk proti odpustom, ker se to pravzaprav ne tiče «vprašanj, ki so v zvezi s kolektivno pogodbo», kot zahteva zakon).

Tudi v krogih, ki sicer načelno ne nasprotujejo omejevanju stavkovne pravice in drugim določilom, ki jih vsebuje zakon, se pojavlja zaskrbljenost, ki izvira predvsem iz bojazni, da bi vlada v parlamentu ob predložitvi zakonskega načrta doživela polom. Zelo verjetno je namreč, da bodo socialni demokrati glasovali proti, prav tako pa tudi del demokristjanske levice. Krščansko-socialistični sindikalist poslanec Pastore se je na primer že izjasnil proti načrtu sindikalnega zakona, čeprav si je pridržal dokončno besedo za čas, ko bo zakonski predlog objavljen v celoti. Prav tako je negotovo stališče kvalunkvistov.

Če bi parlament tudi le delno zavrnil predlog sindikalnega zakona — omejevanje stavkovne pravice je le del zakona, pomeni pa izraz načelne orientacije vlade v sindikalnem vprašanju — bi bil položaj vlade zelo težak. Mnogi se bojijo, da igra De Gasperi preveč na «vabanque». Nekateri pa opozarjajo na podobne primere riskantne igre vlade v preteklosti in nekam zlobno namigujejo, da De Gasperi rad pleše po noževi ostrini, kadar bi rad od ZDA izsilil karkoli bodisi na gospodarskem, bodisi na zunanjepolitičnem področju.

Torinska «Stampa» pa izraža mnenje — ki se nekako ujema z gornjim — da bo vlada sindikalni zakon sicer predložila parlamentu, da pa zanj ne bo zahtevala nujnega postopka; tako bi tudi ta zakonski načrt za nedoločen čas ostal v neke vrste čakalnici, kot že cela vrsta drugih. Torej mnogo hripa za nič?

Vladni listi predvsem zamerijo sindikalistom, da so zakonski načrt komentirali, predno je prišel pred parlament, da so torej — ker so povečini tudi poslanci — pokazali nekako nelojalnost do parlamenta. Na drugi strani pa se zdi, da je vlada lansirala vesti o novem zakonu prav zato, da bi presodila reakcije. Vladni tisk tudi poudarja, da zakon še nima dokončne oblike, ker bo o njem pač moral razpravljati parlament.

Oglasili so se tudi industrijci, ki se pritožujejo, da zakon omejuje pravico zapore tovarn. Ministrstvo za delo pa je hitelo zatrditi, da novi sindikalni zakon ni v nobeni zvezi s pogajanji za ureditev plač državnih uslužbencev. Zakon namreč prepoveduje stavke državnih nameščencev.

Nekateri listi se še vedno pečajo s papeževim govorom babicam Katoliške akcije o raznih kočljivih vprašanjih v zvezi z zakonskim življenjem. Predvsem vzbuja diskusijo prepoved izkoriščanja dni ženske naravne sterilnosti za preprečevanje oploditve in pa obsodba zdravniškega načela, da je pri porodnih težavah treba v prvi vrsti rešiti mater in zato po potrebi tudi žrtvovati otroka. Današnji «Osservatore Romano» objavlja obširen komentar o teh vprašanjih, ki očitno skuša nekoliko ublažiti vtis, ki ga je napravil ostri kategorični ton papeževih besed.

A. P.

Mrtvi in ranjeni pri neredih v Maroku

RABAT, 2. — V Casablanci je prišlo včeraj ob priliki volitev v trgovinsko in industrijsko in poljedeljsko zbornico Maroka do velikih incidentov, ki so trajali pozno v noč. Do incidentov je baje prišlo zaradi izbire kandidatov, ki naj bi bili predvsem pogodu francoskim oblastem. Demonstranti so se spopadli s policijo in vsega skupaj je bilo 5 mrtvih in 30 ranjenih, ki so jih prepeljali v bolnišnico. Med njimi tudi neki policaj. Ranjenih je bilo tudi nekaj tujcev, proti katerim so metali kamenje.

Iz francoskih krogov se je danes zvedelo, da so povzročili incidente predstavniki Istiqlala, ki so baje dobili navodila iz Kaira, kjer je znani politični voditelj Allal El Fassi. Pravijo, da je bil namen teh incidentov obrniti pozornost svetovne javnosti na Maroko pred pričetkom zasedanja Glavne skupščine v Parizu, kjer bodo tudi razpravljali o maroškem vprašanju.

Znižan obrok mesa v Angliji

LONDON, 2. — Novi minister za prehrano je danes sporočil, da bodo ponovno znižali tedenski obrok mesa v Veliki Britaniji. Ta obrok, ki so ga že 21. oktobra zmanjšali, je znašal 1 šiling in 7 penijev na osebo in so ga sedaj znižali na 1 šiling in 5 penijev. Ukrep stopi v veljavo 11. t. m.

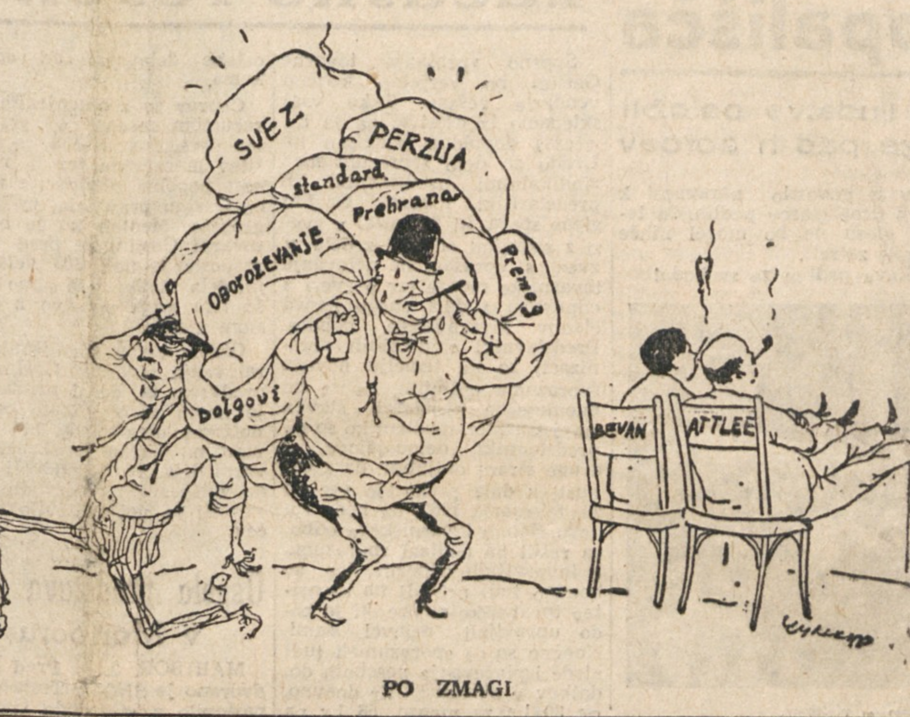

PO ZMAGI

POLITIČNE IN GOSPODARSKE SMERNICE VLADE FLRJ v izjavah maršala Tita na nedavni tiskovni konferenci v Beogradu

Z nedavne tiskovne konference maršala Tita, o kateri smo že poročali, objavljamo odgovore na ostala vprašanja, ki jih zaradi pomanjkanja prostora prvič nismo mogli omeniti.

Neki novinar je omenil, da so na zborovanju za mir v Zagrebu nekateri delegati iz inozemstva govorili, da bi bilo dobro, če se razne države ne bi bile priključile velikim blokom in bi same ustvarile neko tretjo silo. V zvezi s tem so govorili o Jugoslaviji in Indiji.

ODGOVOR: «Mislim, da bi bilo napačno stvar postavljati tako, namreč da se ustvari neka tretja sila. Tako bi obstajali trije bloki in stvar bi bila še bolj zapletena. Mislim, da je pod trejto silo treba razumeti napredne sile, ki se morajo boriti za mir. Gre zato, da se vprašanja, ki obstoje med obema blokoma, rešijo na miren način. Mi smo sploh proti blokom, toda dejstvo je, da bloki že obstoje. Mi moramo delati, da se ublaži spopad, do katerega bi morda utegnilo priti. Samo združevanje vseh naprednih sil vseh dežel v vprašanju miru in v vprašanju mirnega in prijateljskega sodelovanja med vsemi deželami, kakor tudi v vprašanju enakopravnosti vseh dežel, malih in velikih — samo v teh vprašanjih lahko po našem mnenju pride do tega združevanja. Glejte, tako je treba razumeti to, kar danes smatrajo za tretjo silo. Po mojem mnenju to ni nobena tretja sila, temveč je to enotnost naprednih sil v reševanju vprašanj, ki danes tarejo svet.»

Maršal Tito je nato odgovarjal na vprašanje o razvoju socialistične demokracije v Jugoslaviji in dejal, da je to edinstven zgodovinski primer, ki negativno vpliva na položaj ZSSR v deželah, ki so pod njegovo dominacijo. Čim bolj bo Jugoslavija uspela na svoji poti socialistične graditve, ne s pomočjo terorja in združevanja vseh funkcij v rokah male skupine ljudi, temveč s široko demokratizacijo in decentralizacijo, tem večji bo vpliv njenega primera.

AMERIŠKI NOVINAR EDISON JE VPRAŠAL, ali je Jugoslavija še vedno komunistična dežela, ki sledi marksistično-leninistični liniji, ali pa se razvija v smeri neke socialistične demokracije v zahodnem stilu.

O komunizmu

ODGOVOR: Gre za vprašanje, ali je Jugoslavija še vedno komunistična ali ne, ali se ji splača pomagati, če je komunistična, in ali bomo vedno ostali komunisti. Vem, da na Zahodu beseda komunist pomeni strašilo, kar je na žalost rezultat politike ZSSR, ki je ta pojem kompromitirala. Toda zaradi tega se mi ne bomo odrekli ideji komunizma niti se ne bomo kdaj koli odrekli tej ideji zaradi pomoči, ki je dobivamo». Maršal Tito se je nato vprašal, kaj pomeni komunizem in dejal: «Komunizem pomeni višjo fazo socializma. Komunizem pomeni družbeno ureditev, v kateri ljudje dobivajo toliko, kolikor potrebujejo, toda ta stadij je še zelo daleč. Naziv komunistični pomeni simbolično ime za ono, kar šele mora priti. Mi smo zdaj v stadiju graditve socializma in socialistične demokracije, to pa je samo vrsta faz komunizma. Mi težimo k uresničenju komunizma in kakšna sreča, če bi do njega čimprej prišli! Toda do njega ne bomo prišli tako lahko. To bo trajalo še dolgo.

DOPISNIK «PARIS PRESSE» JE VPRAŠAL: «Ali menite, da imajo jugoslovanski narodi dovolj svobode, toliko svobode, da je v bližnji bodočnosti ne bi bilo treba povečati, posebno v smislu, da se da več svobode pri informiranju javnosti, politični kritiki, sindikalnim organizacijam?»

ODGOVOR: «Nisem dobro razumel vprašanja, ker mi nimamo svobode zaprte v blagajni, svobode, ki jo izdajemo po kosih. Pri nas je normalen razvoj socialistične izgradnje. Mi nimamo svobode za formalnost, abstraktnost. Imamo jo za tesno povezanost z gospodarskim stanjem, povečanjem življenjske ravni, z dajanjem možnosti, da ljudje bolje živijo, za tesno povezanost z udeležbo najširših množic na oblasti in z njihovo pravico, da svobodno kritizirajo. Svoboda kritike pri nas obstaja, tega nam ne more nihče oporekati. Gospodarski razvoj gre pri nas mnogo naprej — mislim glede demokracije — v primeri z zahodnim ali katerim koli drugim sistemom. Mi dajemo tovarne v upravljanje delavcem. To je demokracija, to je svoboda. Ne bojimo se decentralizirati osrednje oblasti, prenesti jo na nižje organe, na republike pa tudi na okraje. V tem je bistvo svobode, bistvo demokracije, ne pa v neki abstraktni svobodi, ki je na papirju, a so ljudje praznega želodca ali brezposelni in morajo skrbeti, kaj bodo jutri jedli. Svoboda je danes pri nas tako razvita, da ob tej priliki lahko rečem — in mislim, da to vprašanje, ki je bilo tu postavljeno, postavljajo mnogi na Zahodu — da tega ljudje na Zahodu ne razumejo. Oni postavljajo to vprašanje zaradi tega, ker ne poznajo stanja v naši deželi, ker ne razumejo gospodarsko-družbenega procesa razvoja naše dežele. Razume se, če gledamo v luči celotnih naših naporov za decentralizacijo in hkrati globoko socialistično demokracijo, ki ni zahodnega tipa, nas do neke mere tudi žali postavljanje takih vprašanj. Mi pa mislimo, da je mogoče, da se ljudje tu praktično prepričajo o tem. Da se pri nas kritizira, imate vi, ki potujete po naši zemlji, priliko slišati. Pri nas nekateri kmetje in nekateri delavci kdaj godrnjajo, toda ne mislite, da bodo tisti, ki kdaj godrnjajo, dovolili, da jim kdo poruši, kar imajo danes v Jugoslaviji. Tega ne verjemite in ne mislite, da je tako. Naravno, da pri tem izključujem tiste, katerim je bilo odvzeto premoženje, in ki se ne morejo sprijazniti z današnjo družbeno ureditvijo, toda to je revolucija.»

NEKI FRANCOSKI NOVINAR JE VPRAŠAL: «Pod pritiskom gospodarskih činiteljev ste morali nekoliko odstopiti od vaše doktrine in izvesti določeno liberalizacijo, ki smo jo opazili med našim potovanjem. Je to samo začasno, da bi prešla ta težavna doba? Ali se boste vrnili k čisti doktrini, ko bo v vaši deželi blaginja?»

ODGOVOR: «V nobenem primeru se nismo odrekli naši doktrini, odrekli pa smo se sovjetski doktrini, oziroma sovjetski praksi. Zaradi tega ni mogoče od nas pričakovati, da bomo šli nazaj, kajti mi moremo iti samo naprej po poti, ki smo si jo zastavili: graditev socializma na način, ki ga imamo za najbolj humanega, najbolj dostopnega in najbolj mogočega v naši deželi. To pa je v skladu z našo doktrino, to je v skladu z naukom Marksa, Engelsa, Lenina. Ni osnovno, na kakšen način bomo prišli do cilja. Osnovno je, kaj bomo ustvarili, naš končni cilj pa je izgradnja socializma.»

Neki švicarski novinar je vprašal, ali bo gospodarski decentralizaciji v Jugoslaviji prišlo tudi do politične decentralizacije v tem smislu, da se bo razvila avtonomija občin.

O demokratizaciji in decentralizaciji

ODGOVOR: «Kadar se govori o gospodarski decentralizaciji, je zgrešeno govoriti o politični decentralizaciji. Gre pravzaprav za administrativno decentralizacijo. Vsaka naša republika se politično in kulturno popolnoma samostojno upravlja in zato tudi, kadar se govori o vzpostavljanju občin, ne gre za odrekanje sedanjim načelom. To je samo organizacijsko vprašanje, oziroma organizacija narodnih odborov, v teritorialnem okviru bivših občin, ne pa organiziranje občin starega tipa, kajti sedaj se organizacijska struktura upravljanja z gospodarstvom vse bolj izpopolnjuje, kar se je pokazalo, da dosedanji majhni razkropljeni odbori niso mogli dobro delati v taki organizacijski obliki, v kakršni so doslej bili. V okviru ozemelj bivših občin se ustvarjajo novi odbori, toda ne morda novi odbori po svojem bistvu, temveč odbori, ki bodo delali na ozemlju teh občin. Gre torej samo za teritorialno razdelitev zaradi lažjega administrativnega upravljanja in za nič drugega. Torej se tu politično nič ne menja.»

Neki francoski novinar je vprašal, kakšna bo vloga delavskih sindikatov, in ali bodo sindikati samo posredovalec med vlado in delavskim razredom za izvrševanje plana, ali bodo sindikati tudi naprej pod vodstvom KP, ali pa se bodo orientirali k avtonomiji, tako v odnosu do partije kot v odnosu do države.

ODGOVOR: «Na to vprašanje je težko odgovoriti, ker je malo čudno. Moram se namreč spet vrniti k temu, česar nekateri ljudje v inozemstvu ne razumejo, na razvoj pri nas. Danes se odnos delavskega razreda, onih, ki delajo, do države popolnoma spreminja. Država pri nas postopoma odmira. Centralna uprava države si bo pridržala samo koordinacije in planiranje v glavnih obrisih. Delavci podjetij imajo svoje načrte, ki so v skladu s splošnim državnim načrtom. Delavci sami gospodarijo v svojih podjetjih in sindikati nimajo nobene funkcije posredovanja med delavci in državo. Vloga sindikatov se popolnoma spreminja. Sindikati kot delavska organizacija imajo nalogo, da vzgajajo in prevzgajajo ljudi, da dvigajo njihovo kulturno raven in da na ta način prispevajo k izboljšanju življenja delavcev in jih usposabljajo, da laže izvršujejo funkcije, ki jih imajo pri upravljanju tovarn. Na naše sindikalne organizacije gledajo ljudje z zahoda kot na sindikalne organizacije v teh deželah, toda tam obstoji kapitalistični način proizvodnje, in država ščiti ta način proizvodnje. Pri nas je socialistični način in zato se pri nas vloga sindikatov popolnoma spremeni. Funkcija sindikatov je pri nas drugačna, mnogo večja, mnogo bolj zapletena, kot prej, ko je bil v Jugoslaviji kapitalistični režim».

Maršal Tito je nadaljeval, da je tudi on nekoč bil sindikalni funkcionar in je prikazal takratne dolžnosti sindikalnih funkcionarjev. Nato je poudaril, da danes delavci sami upravljajo podjetje in določajo, kako se bo znotraj njihovih tovarn in podjetij ocenjevala produktivnost delavcev in odrejale plače. Pri tem sindikat sodeluje pri določenju višine delavskih plač. Sindikati imajo vse manj opravka z državno oblastjo, ker država sama sprejema zakone, ki so potrebni, vendar pa sodelujejo pri sestavljanju teh zakonov. Ko država izdaja sklepe o povišanju plač, ko daje plačani letni dopust, ko izdaja milijarde dinarjev za delavce in upokojence, ne dela to na pritisk sindikatov. Zato je zgrešeno postavljati vprašanje, kdaj bodo sindigati svobodni.

«Pri nas so interesi sindikatov in ljudske oblasti popolnoma identični in so identični tudi s splošnimi interesi celotne skupnosti. Nerodno mi je, da moram tukaj držati govor, ki morda spominja na propagando vendar sem v nekaj besedah to moral povedati».

O gospdarskih ukrepih vlade

DOPISNIK OBSERVERJA JE VPRAŠAL: «Ker so celo v socialistični deželi potrebne določene žrtve ljudstva, zlasti zaradi obrambe, in ker mora večkrat osrednja oblast sprejemati določene sklepe po razdelitvi narodnega dohodka v zvezi s cilji državne obrambe, bi želel, da nam nekaj poveste o novem plačnem sistemu. Ce nisem napačno razumel, ste imeli namen ukiniti vse bone in kupone in povečati plače, takrat pa je vlada uvidela, da obstoji nevarnost inflacije v deželi in sklenila, da nekaterih od teh ukrepov ne bo izvedla. Ne glede na to pa so se cene nekaterih proizvodov v deželi zvišale. Hotel bi vedeti, ali ste se posvetovali s sindikati o teh ukrepih. Ali so sindikati objavili svoje stališče in ali je javnost bila poučena o stališču sindikatov o tem vprašanju?

ODGOVOR: «Tukaj se ponovno opaža nerazumevanje naše stvarnosti in naših najnovejših ukrepov. Mi nismo v ničemer spremenili svojega stališča glede plačnega sistema, ki ga uvajamo. Mi smo samo od-

(Nadaljevanje na 4. strani)

PO 140 OBMEJNIH INCIDENTIH

Protestna nota bolgarski vladi

Vlada FLRJ zahteva, da bolgarska vlada izplača družini ubitega graničarja Milentijevića 600.000 din odškodnine

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 2. — Jugoslovansko ministrstvo za zunanje zadeve je izročilo bolgarskemu poslaništvu v Beogradu noto, v kateri se energično protestira zaradi preračunanega uboja jugoslovanskega graničarja Milana Milentijeviča, ki so ga 27. oktobra t. l. ubili bolgarski obmejni organi. V noti se odločno zahteva, da bolgarska vlada pokliče krivce na odgovornost in rodbini ubitega vojaka izplača 600.000 dinarjev.

V noti je rečeno, da je ta preračunani in naprej pripravljeni uboj s strani bolgarskih organov še en dokaz, da bolgarska vlada še vedno vodi politiko izzivanja vedno večje napetosti na jugoslovansko - bolgarski meji s ciljem poživljanja politike hladne vojne, ki se vodi proti jugoslovanskim narodom.

To je že stoštirideseta provokacija, ki so jo izvršili bolgarski organi na jugoslovanski meji od začetka tega leta. Kakor smo že poročali, se je incident dogodil 7 km jugovzhodno od Dimitrovgrada v trenutku, ko so bolgarski vojaki v zasedi počakali obhod jugoslovanske obmejne patrole okrog 100 m znotraj jugoslovanskega ozemlja in začeli streljati nanjo, smrtno ranili Milentijeviča v glavo, ki je kmalu ranam podlegel.

To se je zgodilo prav v času, ko se iz Sovjetske zveze slišijo glasovi o nekakšnem novem popuščanju in o izrazih pripravljenosti za neke koncesije v interesu miru in popuščanja napetosti na svetu.

R. R.

PROTEST OF

v zvezi z ljudskim štetjem

Tajništvo Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje izjavlja v zvezi z ljudskim štetjem, ki bo 4. novembra t. l. sledeče:

Ukaz ZVU štev. 141 od 27. avgusta 1951, s katerim je normirano ljudsko štetje, je prepis italijanskega zakona, ki ne ustreza narodnostni strukturi tega ozemlja, na katerem živijo poleg Italijanov tudi Slovenci in Hrvati kot avtohtona naroda. V omenjenem ukazu so uzakonjena načela, ki jih je uporabila fašistična Italija za svoji ljudski štetji v letih 1931 in 1936, s katerimi ni ugotavljala narodnostnega stanja na ozemlju pod njeno oblastjo, da bi tako zbrisala pred zunanjim svetom obstoj Slovencev in Hrvatov.

Izvajanje fašistične prakse pri tem ljudskem štetju je nov udarec v obraz tržaškemu demokratičnemu prebivalstvu in še posebej tržaškim Slovencem, ker se na ta način zanika njihov obstoj in istočasno kršijo določbe mirovne pogodbe z Italijo, ki uzakonjuje enakopravnost Slovencev in Italijanov.

V tej zvezi ugotavljamo tudi, da ZVU v šestih letih svoje uprave ni ustvarila z izvedbo demokratizacije po fašizmu podedovanega upravnega aparata tistih potrebnih pogojev, ki bi omogočili in zajamčili objektivno ugotovitev narodnostnega stanja na tem področju.

Obsojamo pristojne oblasti, ker so popisne pole za ljudsko štetje tiskane samo v italijanščini in ker so dopustile, da je za to potrebni upravni aparat v rokah le italijanskih iredentistov, ki se poslužujejo raznih manevrov in zlorabljajo svoj položaj na škodo Slovencev.

Tajništvo Osvobodilne fronte odločno protestira proti zgoraj navedenim dejstom in izjavlja, da na tej osnovi in po takem postopku izvedeno ljudsko štetje ne more služiti ugotovitvi narodnostnega stanja na angloameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja.

V Trstu, 2. novembra 1951.

TAJNISTVO OF
ZA TRZASKO OZEMLJE

* * *

Včeraj zjutraj sta se zglasila pri namestniku načelnika števnega in popisnega urada pri ZVU v Ul. Genova št. 9, predstavnik Slovansko-italijanske ljudske fronte tov. dr. Dekleva ter predstavnik Slovenske demokratske zveze adv. Agneletto ter obrazložila razne nerednosti in špekulacije pri razdeljevanju družinskih pol za ljudsko štetje.

Naštela sta več primerov, ko so se za to odgovorni uradniki izgovarjali češ, da navodil v slovenskem jeziku nimajo, oziroma da so jih dobili premalo, ali pa so sploh vpraševali, če v družini nihče ne zna italijanski, čeprav bi bila njihova dolžnost, da bi sami ponudili prebivalcem navodila v enem, ali drugem jeziku ter jih opozorili, da lahko pole izpolnijo tudi v slovenščini. Poudarila sta, da se mnogi uradniki niso držali prejetih navodil ter so s svojim napačnim ravnanjem služili prikritim špekulacijam italijanskih šovinistov.

Namestnik načelnika števnega in popisnega urada pri ZVU je obema omenjenima predstavnikoma zagotovil, da so se te nerednosti vršile proti vsem navodilom ter ju je prosil, naj bi sporočila imena in kraj, kjer so se podobni primeri dogodili, da bodo nato izvedli potrebno preiskavo.

Sleparije pri volitvah v Švici

BERN, 2. — Danes so objavili uradno poročilo, ki potrjuje, da so oblasti kantona Jura odkrile sleparijo pri zadnjih volitvah za narodni svet. Razširjenih je bilo namreč tudi več ponarejenih glasovnic. Sodna oblast je uvedla preiskavo in pregledali bodo tudi znova vse glasovnice v vseh občinah omenjenega kantona da razveljavijo ponarejene glasovnice in če bo potrebno spremenijo rezultate volitev, ki so bili že objavljeni.

PESARO, 2. — Preiskovalni sodnik tukajšnjega sodišča je predal sodišču župana Fastigija in druge osebe zaradi nerednosti pri upravljanju občine.

Adenauerju in zaveznikom preostali še dve vprašanji

O njih se morajo pogoditi strokovnjaki do prihodnjega tedna - Grotewohlov predlog pred ljudsko zbornico

BONN, 2. — Uradno poročilo po sedemurnem sestanku med Adenauerjem in visokimi komisarji javlja, da so dosegli sporazum o «številnih bistvenih točkah» načrta, s katerim bi dobila Nemčija enakopravnost med zahodnimi državami. «Nekatere druge točke — dodaja poročilo — zahtevajo še nadaljnjo proučitev s strani strokovnjakov, ki bodo prihodnji teden predložili nove predloge kanclerju Adenauerju in visokim komisarjem». Nova pogodba bi morala «določiti načela, na katerih bodo sloneli bodoči odnosi med tremi zavezniškimi silami in zvezno republiko». Poročilo nadalje izraža upanje, da bo mogoče kmalu uresničiti to novo strukturo in bodo sporazumi lahko stopili v veljavo.

Na svojih sedanjih sestankih so predstavniki štirih vlad proučili: 1. Dogovor glede položaja, nedotakljivosti in varnosti zavezniških sil v Nemčiji; 2. Načrt o ustanovitvi nevtralnega razsodišča z nalogo, da odloči v morebitnih sporih in uveljavi sporazume; 3. Vprašanja, ki bodo nastala pri ukinitvi visoke komisije, kot prenos nekaterih oblasti na nemško vlado in nadaljevanju načrtov, prekinjenih v trenutku odprave visoke komisije.

Nemci in zavezniki se morajo pogajati še o naslednjih dveh vprašanjih: 1. Načinih za zajamčenje materialnih potreb zavezniških sil v Nemčiji, ko bo Nemčija dobila novi položaj; 2. Nemški prispevek k zahodni obrambi.

Obenem se je izvedelo, da bo bonska vlada ob priliki zasedanja glavne skupščine OZN v Parizu razdelila navzočim delegacijam posebno belo knjigo, ki bo vsebovala vse nemške in tuje dokumente glede morebitnih nemških volitev.

Zahodnonemška vlada bo tudi predlagala, da bi imela bodoča vsenemška zbornica približno 400 poslancev. Poleg ustavodajne skupščine bi izvolili še zbornico, v kateri bi bili zastopniki nemških dežel. Tozadevni zakon bi morali v kratkem odobriti v nemški zbornici. Zakon bi nato poslali zahodnim vladam.

O nemških volitvah je danes obširno govoril pred ljudsko zbornico Vzhodne Nemčije ministrski predsednik Grotewohl. Ne glede na običajne obtožbe proti Adenauerju, je izjavil, da je mogoče «hitro in z lahkoto» doseči sporazum glede združitve obeh Nemčij. Dal je predlog ljudski zbornici, naj sestavi svoj predlog zakona o volitvah. Ta predlog so sprejeli. Na podlagi zahodnega in vzhodnega zakona za volitve bi nato razpravljali predstavniki obeh dežel.

Grotewohl je tudi odbil predlog Adenauerja, da bi posebna komisija OZN proučila položaj v Nemčiji pred volitvami. Izjavil je, da če bi morala že biti neka komisija, tedaj bi jo smeli sestavljati samo Nemci.

Glede današnjih Grotewohlovih izjav omenjajo v Bonnu, da ni ponovil zahteve, da bi moral Adenauer prenehati pogajanja z zavezniki kot pogoj za volitve. Pričakujejo, da se bo bolje zvedelo za vzhodno-nemško «stališče» po ruskih predstavnikih v Parizu.

Achesonov razgovor s Schumanom

PARIZ, 2. — Ameriški državni tajnik Acheson je danes obiskal francoskega zunanjega ministra Schumana, s katerim se je razgovarjal pol ure. Ameriški krogi izjavljajo, da gre za vljudnostni obisk. Verjetno pa sta se razgovarjala o splošni francosko-ameriški zunanji politiki in o nekaterih vprašanjih, ki bodo predmet nadaljnjih bolj temeljitih razgovorov.

17 mrtvih in 37 ranjenih pri avtobusni nesreči

DAMASK, 2. — V predmestjih Damaska se je prevrnil avtobus. Bilo je 17 mrtvih in 37 ranjenih.

ATENE, 2. — Notranje ministrstvo javlja, da je dalo navodila za začasno izpustitev 7 deportirancev, ki so bili izvoljeni za poslance na listi «Demokratične zveze levice». Med njimi je tudi general Sarafis, bivši vrhovni poveljnik Elasa.

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Danes, sobota 3. novembra
Just, Bogomil
Sonce vzide ob 6.45 in zatone ob 16.51. Dolžina dneva 10.06. Luna vzide ob 11.41, zatone ob 19.37.
Jutri, nedelja 4. novembra
Karel, Dravomir

Spominska svečanost v rižarni in na pokopališča

Zastopniki demokratičnih organizacij in ljudstvo položili vence in cvetje na spomenik in grobove padlih borcev

Številni demokratični Tržačani so se včeraj popoldne poklonili spominu padlih borcev in žrtev nacifašizma v rižarni in na pokopališču pri Sv. Ani. Izkazali so jim vso svojo hvaležnost za njihovo žrtev in v srcu obljubili, da bodo vztrajali v borbi za popolno uresničenje idealov, za katere so padli naši najboljši bratje, sestre, sinovi in očetje.

V malih skupinah so stalno prihajali že pred določeno uro na proslavo v zloglasno rižarno. Tihi so si mlajši in starejši ogledovali grozne celice, brali imena, prižigali lučke in polagali šopke cvetja, kjer so utripala mlada srca zadnje ure pred mučeniško smrtjo.

Strašno je moralo biti. Človeka presune do kosti in se spomni še nešteto drugih takih krajev in taborišč smrti, ko gleda te temne in ozke celice in porušene ostanke zgradbe, kjer so naše ljudi še na pol žive žgali. Tu še bolj občutiš krivico, ki nam jo še delajo s fašističnimi zakoni, ki so po šestih letih zmage nad nacifašizmom še vedno v veljavi. Ali je bilo vse trpljenje in toliko žrtev zaman?

Ne! Prelita kri bo obrodila sadove svobode, čeprav hočejo nasledniki naših nekdanjih krvnikov to preprečiti.

«V naših srcih klije iskra upanja in prepričanja, da se bodo ideali, za katere je padlo toliko življenj, uresničili», tako je zaključil svoj nagovor tov. Kenda ob spomeniku na dvorišču rižarne.

Zastopniki Zveze partizanov so v imenu vseh demokratičnih organizacij našega ozemlja položili ob spomenik krasen venec, navzoči pa številne šope cvetja.

Iz rižarne so se napotili na pokopališče pri Sv. Ani, kamor so prišli še drugi, ki niso mogli tudi na proslavo v rižarno. Na skupni grob padlih so položili vence in cvetje. Nemo so počastili spomin žrtev, ker oblasti niso dovolile nobenega govora. Lahko nam zaprejo usta, a naših src, naših čustev ne morejo. Tiha proslava, a iz grobov je govorilo naravnost k srcu tisoč glasov padlih. In tega glasu ne bo mogel nihče nikoli zatreti.

Slava padlim za svobodo!

Pred spomenikom žrtev v rižarni.

Vprašanje tovarne Gaslini začasno rešeno

Sporno vprašanje tovarne Gaslini bo verjetno končno vendarle rešeno. Tako vsaj sklepamo iz dejstva, da je bil včeraj dopoldne podpisan na Uradu za delo sporazum med sindikalnimi predstavniki in predstavniki tovarne Gaslini glede spora, ki je nastal v zvezi z zadnjimi odpusti z dela, v zvezi s vprašanjem delovanja tovarniške menze ter v zvezi z odpustom z dela enega izmed članov tovarniškega odbora. Predstavniki sindikalnih organizacij so na temelju novega sporazuma obljubili, da se bo enomesečna protestna stavka takoj končala, medtem ko so pa predstavniki delodajalcev z druge strani obljubili, da z odpusti z dela prekinejo vse do 28. februarja 1952, da bodo zadevo članov tovarniškega odbora rešili na podlagi sporazuma o tovarniških odborih ter so končno tudi pristali na otvoritev tovarniške menze, ki jo bodo upravljali delavci sami. Končno so se sporazumeli tudi glede izplačevanja posebnih dodatkov v znesku 86 lir dnevno, od 30 lir za menzo, 56 lir pa ostane delavcem ad «personam».

Čeprav so z omenjenim sporazumom rešena v glavnem vsa pereča vprašanja, je ta rešitev le začasna ter je nevarnost popolne likvidacije tovarne Gaslini prav tako velika in grozeča. Medteh ko je bilo v tovarni Gaslini še pred vojno zaposlenih nad 800 delavcev, jih dela zaenkrat še samo 40 in še tem grozi vodstvo z odpustom z dela.

Glavni vzrok zmanjšanja obratovanja tovarne Gaslini je predvsem ta, da ji primanjkuje novih naročil. Zato bi bila dolžnost oblasti, da bi s primernimi ukrepi poskrbele tovarni dela, ki bi ji dovoljevalo, da zviša svojo proizvodnjo ter zaposli še večje število delavcev.

Uspela predstava SNG v Mariboru

MARIBOR, 2. — Pred polno dvorano je SNG iz Trsta danes nastopilo z «Gospodo Glembajevimi». Burno ploskanje je pričalo; da je bil med občinstvom in igralci ustvarjen prijateljski kontakt. Po predstavi so se zbrali na odru mariborski in tržaški igralci, na sredi odra pa je bila miza polna rož in daril. Upravnik mariborskega gledališča Jaro Dolar je pozdravil tržaško igralko Emo Starčevo in poudaril, da je marsikdo, ki danes ploska ob njeni 25-letnici, ploskal že ob njenih prvih odrskih uspehih v Mariboru. V imenu mariborskih igralcev je govoril Danilo Gorinšek. Po predstavi so tržaški in mariborski igralci v prijetni družbi v gledališkem avditoriju preživeli prijeten večer.

Dobiček predstav tržaškega SNG v Ljubljani in Mariboru, je namenjen za Kulturni dom v Trstu.

Izšla je 4. štev. revije «IL COMUNISTA»

Izšla je 4. št. «Il Comunista» za mesec julij, avgust in september. Revija vsebuje štiri daljše članke teoretskega značaja. Najdan Pašić je napisal članek «Nauk o državi in moderni revizionizem», v katerem citira Stalina. Iz teh citatov je razvidna krivda Stalina, da je prišlo do revizije doktrine marksističnega nauka o državi. S tem v zvezi je tudi poveličevanje vodilnega naroda in Stalinove osebnosti. Dalje prinaša revija prevod Kidričevega članka «O novih načrtih gospodarskih zakonov» in drugi del Bakaričevega članka «Zemljiška renta v prehodni dobi» (Prvi del je bil objavljen v prejšnji številki). To je odlično delo in čeprav še ni zajelo vsega problema, kar tudi ni bil avtorjev namen, kaže pot, po kateri je treba hoditi, da se proučijo ti važni problemi. Delo je tudi zanimivo zaradi tega, ker skuša Bakarić analizirati položaj v Sovjetski zvezi, in sicer strukturo njenega kmetijstva. V zvezi s tem razkrinkuje revizijo marksističnega nauka tudi glede tega vprašanja ter na podlagi znanstvene analize dokazuje, da je SZ danes še zelo daleč od komunizma, ker še ni odpravila precej globokega nasprotstva med mestom in podeželjem.

Vprašanje republikanskega poraza leta 1939 obravnava Jose del Bario v zvezi s položajem, ki je nastal v Kataloniji ter odgovornost dela CK KP Spanije in Kominterne. Prihaja do zaključka, da nimajo kominformistične skupine španskih voditeljev nobene pravice, da si laste vodstvo odporniškega gibanja v Španiji.

Med krajšimi članki, ki jih prinaša «Il Comunista», so zanimivi posebno članek o raznarodovanju neruskih narodov v SZ, o Neodvisnem delavskem gibanju v Nemčiji in trockistih, o vprašanju angleških volitev itd.

V Nabrežini bodo predvajali „Čarobni meč"

Okrajni odbor OF nabrežinskega okraja pozdravlja spodbudo upravne zadruge prosvetnega doma iz Nabrežine, ki je ugodila željam prebivalcev ne samo Nabrežine temveč tudi okoliških vasi. Vsi si žele slišati v kinu slovensko ali slovansko besedo. Uprava pa je preskrbela več jugoslovanskih dokumentarnih filmov. Posebno je pa vredno priznanja, prikazanje jugoslovanskega umetniškega filma «Čarobni meč», ki ga bodo predvajali v soboto in v nedeljo to je 3. in 4. novembra.

Okr. odb. OF Nabrežina

Nepazljiv kolesar trčil v „Lambretto"

Malo pred 16. uro so sprejeli z zlomljeno lopatico in s praskami na rokah na ortopedskem oddelku splošne bolnice 31-letnega mehanika Gina Gianollo iz Ul. Risorta 1. Moža so pripeljali v bolnico z rešilnim avtom, ki je ponesrečenca pobral v bližini Sesljana. Gianollo je izjavil, da je trčil v «Lambretto» in padel na tla. Policija pa je po informacijah, ki jih je dobila, prišla do zaključka, da je Gianollo sam kriv nesreče. Mož je namreč drvel s svojim kolesom po cesti, ki iz Sesljana pelje v Trst. Ker je hotel verjetno posnemati dirkače, je bil močno sklonjen nad krmilom in to mu je oviralo pogled na cesto. Nenadoma pa je trčil v «Lambretto», ki je stala ob robu ceste, poleg katere je čepel lastnik Renato Orlik z Lonjerske ceste, in odletel na tla. Lastniku motornega vozila, ki je tedaj skušal popravljati neko okvaro, se ni nič zgodilo.

Za slovenskega dijaka!

Že sedmič napoveduje Podporno društvo «Dijaška Matica» sedaj že tradicionalni «Teden za našega dijaka». V tem tednu, ki bo potekal od 3. do 11. t. m., bodo poverjeniki te naše prepotrebne organizacije in drugi prijatelji slovenske študirajoče mladine obiskali vsakega Slovenca in Slovenko, da prispeva k aktivnosti Dijaške Matice. Če je katera nabiralna akcija med nami čutena in sprejeta z razumevanjem, je prav gotovo akcija Dijaške Matice. Slovenski dijak je bil že od nekdaj rekrutiran iz revnejših slojev delavca, malega kmeta, bajtarja in podeželskega obrtnika. Slovenska inteligenca je rastla iz delovnega ljudstva, ker ni bil pri Slovencih srednješolski in univerzitetni študij nikoli le privilegij imovitejših slojev. Slovensko slovstvo je polno sledi težkega življenja in stradanja naših najboljših mož, ki jim je srednješolski in visokošolski študij potekal v revščini in pomanjkanju.

Od prvotnih oblik individualnega večkrat tudi za podpiranca ponižujočega podpiranja revnega študenta smo med Slovenci zelo zgodaj prišli do organiziranih Podpornih društev. Tudi pri nas v Trstu smo že v preteklosti imeli podobne organizacije. Omenim naj le predhodnico današnje «Dijaške Matice», ki je uspešno delovala po prvi svetovni vojni vse dotlej, ko je ni, kot tudi vse ostale naše organizacije, uničil fašizem. Ta ni mogel trpeti podporne organizacije za slovenske dijake, ki je bila močen izraz solidarnosti slovenskega ljudstva.

Takoj po osvobojenju smo leta 1945 Dijaško Matico obnovili. Z ustanovitvijo slovenskih srednjih šol se je takoj pokazala potreba po ustanovitvi slovenskega Dijaškega doma. Od tedaj je vzdrževanje tega doma največja in najtežja skrb «Dijaške Matice». Toda delovanje «Dijaške Matice» se ne omejuje samo na vzdrževanje Dijaškega doma. Ona deli podpore tudi drugim dijakom; bodisi, da jim plačuje voznino, jim daje za šolske potrebščine in iz svoje podporne knjižnice izposoja vsako leto veliko šolskih knjig. Vso to dejavnost razširja v korist srednješolcem. Seveda pri tem ne pozablja na naše visokošolce. Tudi oni so deležni, zlasti v zadnjih dveh letih, pomoči «Dijaške Matice».

Vse to plemenito in plodonosno delovanje pa je omogočeno prav zaradi velikega razumevanja našega ljudstva za lepo nalogo, ki jo »Dijaška Matica» izpolnjuje. Slovenski človek ne misli na «Dijaško Matico» le v vsakoletnem «Tednu za našega dijaka», temveč se spomni našega podpornega društva tudi ob raznih prilikah in neprilikah. Oblast, ki bi morala priznati dobrodelno nalogo «Dijaške Matice» in ji nakazati vsakoletno primerno subvencijo, pa naše «Dijaške Matice» noče poznati. Seveda, čemu naj bi študirali slovenski otroci posebno če so revni? To je mentaliteta onih, ki žal še vedno odločajo in ne priznavajo potrebe po podpori niti slovenskim sirotam. Tako dobiva vodstvo nekega sirotišča subvencijo le za one otroke, ki obiskujejo italijansko šolo, medtem ko za sirote, ki obiskujejo slovensko šolo, ne dobi nič.

Seveda ne moremo biti in nismo s takim stanjem zadovoljni, ker mislimo, da se slovenske sirote enakovredne italijanskim. Prav tako smo prepričani, da bi bila dolžnost oblasti, da daje potrebne subvencije tudi «Dijaški Matici», odnosno Dijaškemu domu. Na to njeno dolžnost bomo oblast nenehno opozarjali. Seveda, ne bomo čakali križem rok, da se to uresniči. Slaba bi tedaj predla našemu Dijaškemu domu in našemu dijaštvu, ki mu je Dijaški dom, drugi dom.

Z zaupanjem v lastne sile bodo slovenski ljudje tako kot vsako leto doslej v «Tednu za našega dijaka» zbirali v denarju in živilih prispevke za «Dijaško Matico». Prepričani smo, da ne bodo zapustili nobenega slovenskega praga praznih rok.

Izlet v Sežano

Pionirska organizacija vabi pionirje, njihove starše in ljubitelje mladine na izlet v Sežano. Izlet organizira pionirska organizacija III. okraja za nedeljo 18. t.m. Vsi, ki bi želeli na izlet, se lahko vpišejo vsak dan pričenši s ponedeljkom 5. t.m. do vključno 7. t.m. od 17. do 19. ure pri «Gregoriju» v Ul. Molino a vento 158.

Za razvedrilo je poskrbljeno!

Pionirska organizacija
III. okraja

Urnik pošte in brzojava ob praznikih

Danes 3. novembra: vsi poštni uradi bodo delali do 12. ure. Raznašanje pošte in pošiljk bo samo v dopoldanskih urah.

Nedelja 4. novembra: praznik. Nobene spremembe ne bo na centralnem brzojavu, ki bo delal normalno.

Spreten žepar v filobusu ukradel denarnico in izginil

Filobusi, posebno proge «D», so bili predvčerajšnjim in včeraj polni ljudi, posebno pa žensk, ki so hodile obiskovat svoje umrle sorodnike na pokopališče pri Sv. Ani. Gneča je bila te dni takšna, da je marsikdo prišel s precej zmečkano, če že ne celo raztrgano obleko in s pohojenimi čevlji domov. Vendar to niso bile vse težave, ki so doletele potnike. Žeparji, ki se radi gibljejo v gneči, so dolgo čakali na ta dan in so včeraj okoli 13. ure začeli s svojim delom. Eden izmed lopovov je stopil v filobus, in se vmešal med gnečo ter čakal ugodne prilike, da stegne roke in izmakne iz torbe debelo denarnico. Filobus je drvel svojo pot, ko se je v notranjosti razlegel presunljiv ženski krik. Kaj se je zgodilo? 55-letna Anna Pavesi iz Ul. Bonomo 15 je opazila, da ji je neznani zlikovec pobral iz torbice denarnico s 2.000 lirami in osebnimi dokumenti. Sofer vozila, Silvano Milocchi iz Vrdelce Timinjana št. 1661, je filobus ustavil in poklical policijo, ki je s pomočjo ženskega osebja začela potipati vse potnike. Tatu pa ni bilo več, še manj pa denarnice. Okradeni ženi ni preostalo drugega, kot da je stvar pismeno prijavila policiji.

SLAVA PADLEMU BORCU!

Bruno Stulle

Rojen je bil v Trstu 10. avgusta 1923. V oktobru 1943 je odšel k partizanom, kjer je postal borec XV. brigade NOV. Novembra 1944 so ga Nemci zajeli in od tedaj ni bilo več vesti o njem.

Narodna in študijska knjižnica v TRSTU

obvešča, da je predavanje dr. FRANCETA STELETA, ki je bilo najavljeno za 5. t. m. ob 20.30, odloženo, ker ni predavatelj pravočasno dobil vizuma anglo-ameriškega konzularnega zastopstva v Zagrebu.

Gledališče Verdi

Danes 3. t.m. ob 21. uri bo nastopila gledališka skupina Calindri-Carli-Volpi pod vodstvom L. Almiranteja. V glavnih vlogah sodelujejo Adriana Silvestri, Gemma Dolognesi Giuseppe Petrile, Valeria Valeri, Nastopili bodo s Savoryevo komedijo «Jurij in Marjeta» katere ponovitev bo v nedeljo.

Gledališka skupina ima na sporedu Fraccarolijevo komedijo «Vesela znanost», Crommeljnekovo «Toplo in mrzlo» ter druge novosti.

Nadaljuje se pri gledališki blagajni prodaja vstopnic za drugo predstavo.

V ponedeljek uprizoritev Fraccarolijeve komedije «Vesela znanost».

PROSVETNA DRUŠTVA

Prosvetno društvo «Slavko Skamperle» opozarja, da posluje društvena knjižnica vsak petek od 20. do 20.30 ure. Poslužujte se knjižnice, ki nudi mnogo nove izbire.

Pevsko društvo «Tržaški zvon» poziva vse pevke in pevce, da se zaradi bližnjega radijskega nastopa gotovo udeleže redne pevke vaje v torek v običajnih prostorih.
ODBOR.

IZLETI PDT

V nedeljo 18. t.m. izlet v jamo Velenico pri Divači. Vpisovanje do 7. t.m. pri ZDTV, Ul. Machiavelli 13-II od 17. do 19. ure.

V nedeljo 11 t.m. bo v Bazovici martinovanje PDT. Vpisovanje za večerjo kakor zgoraj.

Urnik trgovin ob praznikih

Danes 3. novembra (sv. Just): Prodajalne oblačil, raznega blaga in drogerije bodo zaprte ves dan; trgovine jestvin, cvetličarne, fotografski študiji, brivnice in česalnice bodo odprte do 13. ure.

Nedelja 4. novembra (državni praznik): Vse trgovine bodo zaprte razen mlekarn in pekarn, ki bodo odprte od 7. do 12. ure. Prodajalne rib in cvetličarne bodo odprte od 8. do 12. ure.

STRELSKE VAJE

Ob spodaj navedenih dnevih in času bodo strelske vaje na naslednjih streliščih:

Bazoviško strelišče: od 7. do 18. od 5. do 10. novembra 1951.

Opensko strelišče: od 7. do 18. od 5. do 6. novembra 1951.

Repentaborsko strelišče: od 7. do 18. od 5. do 11. novembra 1951.

Ulice zaprte za promet

Občina obvešča, da bodo zaradi polaganja električnega kabla zaprte za promet vozil sledeče ulice v navedenih dnevih: ponedeljek 5. t.m. Ul. Tor S. Lorenzo, vogal Ul. S. Michele in Ul. S. Michele, vogal Ul. Tor S. Lorenzo. Torek 6. t.m. Ul. Corridoni, vogal Trga Garibaldi.

Razstava v Umetnostni galeriji

Danes 3. novembra ob 17.30 bo na Akvedotu št. 16. v Umetnostni galeriji otvoritev razstave kompozicij in krajin slikarke Andree Sasson.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 1. in 2. novembra 1952 se je v Trstu rodilo 9 otrok (1 mrtvorojen), umrlo je 15 oseb, porok pa je bilo 8.

CERKVENE POROKE: državni usl. Piero Oreste Pierotti in gospodinja Nerina Perissutti, elektrotehnik Fulvio Padoani in gospodinja Alda Quarantotto, smolar Ferruccio Babudri in šivilja Leda Vecchiet, trgovec Alfonzo Mottola in gospodinja Annamaria Tigoli, cestar Mario Ferraro in šivilja Annamaria Dusman, izd. mozaikov Giuseppe Sambuco in gospodinja Lina Chersicla, trgovec Fulvio Pedarra in uradnica Giorgina Giraldi, mornar Francesco Duda in gospodinja Marija Kovač.

UMRLI SO: 62-letni Giovanni Marija Preprost, 70-letna Ida Viktorija Lavrenčič por. Masutti, 78-letna Marija Gerbac vd. Bursič, 84-letna Ivana Legovič vd. Zubin, 83-letna Lucrezia De Gioja, 74-letna Giovanna Ferluga por. Godina, 11-letni Mario Degrassi, 74-letna Giovanna Purgher, 92-letna Gioseffa Cecconi vd. Stanisci, 41-letna Jolanda Melusa por. Aickolzer, 74-letna Eugenia Bune por. Fabian, 66-letna Anna Trolis por. Vidali, 81-letni Demetrio Economo Sam Serff.

Vajenca za grafično stroko iščemo

Pogoji: končana slovenska nižja srednja ali nadaljevalna šola ter sposobnost v risanju.

Pismene ponudbe na upravo lista.

Bodite previdni!

Preden stopite v avto na motor, na vespo itd. Zavarujtese proti nezgodam ter opravite zakonsko dolžnost jamstva napram tretjim.

Za proračun in nasvete kličite tel. št. 88-15, Urnik 8 - 9, 20 - 22.

PONOVNO ODGODENI RAZPRAVI ZARADI OROŽJA

„Nesrečnež, zakaj nisi zbežal v Tržič!"

Venier starejši izpuščen proti denarnemu jamstvu na začasno svobodo. Prvo skupino šestih obtožencev bo sodilo višje vojaško sodišče. Razprava odložena na 15. novembra. Druga skupina treh pa bo sojena v torek 6. t. m.

Ponovno nabito polna dvorana pri razpravi proti Venieru Mariju imenovanemu tudi «Capitan Mitra» et Co. Včeraj se je odvetnikoma Iacuzziju in Gefter-Wondrichu pridružil še odv. Remigio Tamaro branilec Tita Mizzana.

Major Bayliss, ki predseduje sodišču za določevanje narokov, je takoj poklical pred se inšpektorja Stefanija, ki mu je predložil zelo obširno obtožnico in izjavil, da je preiskava končana. Protivil pa se je, da bi bil kdo izpuščen na začasno svobodo.

Sodnik je sprejel obtožnico ter odložil razpravo in s tem dal možnost tožilcu, da se seznani z nabranim gradivom.

Odv. Iacuzzi je nato povzel besedo in prosil sodišče, da bi dovolilo vsaj Venierju starejšemu, ki ima skupno s svojo ženo trafiko na Korzu, začasno svobodo. Pripravljeni bi bili tudi na denarno jamstvo, vendar ne bi smelo biti previsoko, ker bi jo Venierova družina ne zmogla. Izpustitev na začasno svobodo bi bila tem lažja, ker baje proti Venieru starejšemu nimajo nič konkretnega. Tedaj se je vmešal inšp. Stefani, ki je povedal zanimiv dogodek. Agenti so namreč tistega večera takoj zastražil stanovanje, kjer je bil tudi Venier. Čim se je prikazal v stanovanju njegov sin Mario, mu je oče takoj rekel: **«Nesrečnež, zakaj nisi zbežal v Tržič!»**. Inšp. Stefani ni bil sicer prisoten, vendar so to slišali službujoči agenti, ki so o zadevi sestavili in podpisali posebno izjavo, ki je predložena z ostalimi akti sodišču.

Isti odvetnik je prosil, naj izpustijo na svobodo tudi Arriga Rivo, češ da je bolan, vendar mu ni bilo ugodeno.

Za Iacuzzijem se je oglasil k besedi odv. Gefter-Wondrich, branilec Marija Fabretta in Vinicia Gravera. Za oba je zahteval začasno svobodo in izjavil, da bo že pri prvi razpravi predlagal psihiatrični pregled za Fabretta, češ da ni pri čisti pameti, kar bo kasneje tudi dokazal. Major Bayliss je tedaj izjavil, da ga bo on sam podvrgel pregledu in ako želi odvetnik, lahko tudi on pošlje svojega zaupnega zdravnika. Tako bo šlo hitreje in ne bodo pri kasnejših razpravah izgubljali časa.

Končno je vstal še odv. Tamaro, ki je z dolgo in nejasno govoranco hotel prikazati svojega varovanca Mizzana kot popolnoma nedolžnega. Sodnik Bayliss je ugodil odv. Iacuzziju in pustil na začasno svobodo Veniera starejšega pod pogojem, da plača jamstvo v višini 50.000 lir in da se dvakrat dnevno javi na najbližji policijski stražnici ter da se nikakor ne sme oddaljiti s Tržaškega ozemlja. Vsem ostalim je odbil ugovore in določil, da se bo naslednja razprava nadaljevala verjetno še vedno pred sodiščem za določevanje narokov 15. novembra. Vse obtožence pa bo sodilo višje zavezniško vojaško sodišče, kateremu bo major Bayliss sam predsedoval in ki lahko izreče kazni do 10 let zapora.

Sledila je kratka razprava proti drugi skupini, in sicer Fulliniju očetu in sinu ter Artelliju. Inšp. Stefani je predložil sodišču nov samokres, last Artellija, katerega je tik pred aretacijo izročil svoji hčerki z nalogo, da ga vrže proč. Ta ga je izočila nekemu znancu, ki je orožje vrgel v bližini pomola Sv. Karla (Audace) v morje. Policija ga je prijela in ta je brez premišljanja pokazal približno mesto, kjer bi moralo biti orožje. Potapljači so končno samokres potegnili na svetlo.

Za Fullinija Vittoria, to je očeta, je odv. Cuccagna v odsotnosti obolelega odv. Uglessicha zahteval začasno svobodo in je sodnik njegovi prošnji ugodil. Artelli pa, katerega brani odv. F. Presti, je že na začasni svobodi. Oba se bosta morala javljati dvakrat dnevno na policiji in se bosta morala javiti v torek 6. t. m., ko se bo razprava nadaljevala.

Ranjen z električno žago

Marsikateri mizar mora v glavnem zaradi neprevidnosti iskati pomoči v bolnici in sicer po krivdi, če sploh lahko to rečemo, električne žage. Mizarji morajo biti pri svojem delu zelo previdni, drugače jih lahko doleti nezgoda, kot se je včeraj zgodila 16-letnemu Ruggeru Gorelli, stanujočemu na Trgu Libertà 9. Fant si je namreč z električno žago v neki delavnici močno ranil več prstov desne roke. Ker so nekatere rane prav globoke in ima fant delno poškodovane kosti in kite, se bo moral zdraviti kakih 40 dni na ortopedskem oddelku.

S prstom pod stružnico

Tudi delo pri stružnici zahteva veliko previdnost. 26-letni Edoardo Fontanot doma iz Sv. Roka pri Miljah je včeraj vsekakor premalo pazil ter je nepričakovano zašel v delavnici Rumignani v Androni S. Eufemia 4 s prstom med kolesja stružnice. Stroj mu je skoraj odrezal prvi člen prstanca leve roke, za kar se je moral Fontanot z gospodarjevim avtom zateči v bolnico. Sprejeli so ga na ortopedskem oddelku, kjer bo verjetno ostal najmanj 20 dni.

„Teden za našega dijaka"

SE JE PRICEL DANES. «DIJASKA MATICA» PRICAKUJE, DA JO BODO VSI SLOVENCI V TEM TEDNU IZDATNO PODPRLI, DA BO MOGLA IZVRSEVATI ZASTAVLJENE NALOGE.

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Nekaj spominov ob 400-letnici slovenske knjige na Koprskem

Ko bomo v tednu proslav 400-letnice slovenske knjige slavili tudi 82-letnico ustanovitve prvega prosvetnega društva v Dekanih, se bomo spominjali trnove poti slovenske kulture vse od začetka pa do danes.

Zgodovinska obletnica prve slovenske knjige nas vodi v daljno preteklost, v kateri so Slovenci, ki živijo na Koprskem več kot tisoč let, vodili trdo borbo za obstanek. Na svoji zemlji so bili le tujci in gospodarili so jim Benečani, ki so vladali v teh krajih skoro 600 let. Ti so nalagali taka bremena, da so se jim slovenski kmetje večkrat uprli. Doba beneške okupacije je zapustila spomenike žalostnega spomina. Eden takih je pod obokom palače Pravice, kamor so metali brezimne ovadbe. Že takoj drugi dan je ovadeni trpel mučenja na natezalnici. Največkrat so bili ovadeni Slovenci. Drugi spomenik je bil tako imenovani Castel Leone (Levji grad), ki so ga bili Benečani sezidali za utrditev svoje oblasti. V začetku 19. stoletja je bil spremenjen v ječo. Pod Avstrijo, posebno pa pod fašizmom so za debelimi zidovi teh zaporov trpeli in umirali politični kaznjenci.

To žalostno pričo nekdanjega «reda» so po osvoboditvi podrli tisti ljudje, ki so se po gozdovih borili za svobodo. Danes je na mestu kjer je stal zloglasni Levji grad — slovenska in italijanska osnovna šola. *Ta šola je hkrati najlepši spomenik ljudske oblasti, ki tako rešuje vprašanja šole za vse enako.*

Redek spomenik slovenstva, ki se je do nedavna ohranil med Istrani, je pravica, da so smeli od leta 80 uporabljati slovansko bogoslužje. V Kopru je v mestnem delu, ki ga domačini imenujejo «Bossadraga» (božja draga) stal samostan, kjer so frančiškani še v začetku 19. stoletja brali glagolsko mašo. Več glagolskih pravnih listin, cerkvenih knjig, urbarjev, itd. se je ohranilo po slovenskih vaseh vse do nastopa fašizma. Oglejski cerkveni zbor je leta 1595 dovolil, da se sme po Istri rabiti poleg latinskega tudi slovenski obrednik. Leta 1656 je koprski škof Bonifacij prepovedal krkavškemu župniku Mihi Vovku maševati v slovenskem jeziku. Prav isti škof je tudi zapovedal župnikom, da morajo pisati matične knjige v italijanskem jeziku.

Za to edino kulturno pravico, ki so jo imeli istrski Slovenci, so se potegovali z vsemi sredstvi. Več jim je bilo za materin jezik, kot za duhovnike in njihov nauk v tujem jeziku.

Narodne in socialne krivice, ki so jih morali prenašati, so Istrane združevale. V kmečkih osmicah (nekakih gostilnah) so se v drugi polovici 19. stoletja večkrat zbrali in pogovarjali o domačih zadevah in tudi, kako bi se uprli gospodarskemu in narodnostnemu zatiranju. Ob takih pogovorih so zrasle pobude za ustanavljanje pevskih in bralnih društev. Taka društva so bila kmalu ustanovljena v Dekanih, pri Čežarjih, na Škofijah, pri Sv. Antonu, v Bertokih, Vanganelu in tudi drugod. Le nekaj let kasneje so že imeli v dunajskem parlamentu svojega poslanca, učitelja Valentiča, ki je zastopal gospodarske, politične in kulturne pravice istrskih Slovencev.

Med prvo svetovno vojno je bilo interniranih veliko zavednih Slovencev-Istranov.

Po prvi svetovni vojni se je demokratično gibanje zelo razširilo. V Istro so prihajali časopisi «Edinost», «Novice», «Delo» in drugi. Samo v Čežarjih, ki je majhna vas, je bilo 54 naročnikov na list «Delo», glasilo Komunistične partije. Leta 1926 je imela že vsaka vas svojo partijsko organizacijo.

Na prvi napad fašistov v Marezigah leta 1921 so Istrani trdo odgovorili. Le malo črnih napadalcev je odneslo zdravo kožo. Leta 1932 so kmetje organizirali množične demonstracije v Kopru in Dekanih zaradi previsokih davkov. Sledile so množične aretacije in zapori, ki so se nadaljevale tudi v letih 1933 in 1934.

Ob osvoboditvi je bila kulturna slika Istre zelo žalostna. Nekatere vasi so imele do 70 odstotkov prebivalstva nepismenega. To je bila slika dvatisočletne rimske kulture, ki so jo zapustili okupatorji v teh krajih po 25-letnem vladanju.

Velike so bile potrebe in naloge za dvig iz takega stanja. Že koj po osvoboditvi je oživelo 7 prosvetnih društev z 18 odseki in 600 člani. Dve leti kasneje pa je bilo na Koprskem že 33 društev s 60 odseki in 3397 člani. Ljudska oblast je poskrbela za pevovodske in režiserske tečaje. Bila so tudi medsebojna gostovanja s prireditvami domačih dramskih družin. Na pomoč pa je prišlo tudi SNG iz Trsta.

Če omenimo še lep razvoj folklore, ki vzbuja vedno večje zanimanje pri mladini, tedaj vidimo, da se je v Istri ohranilo kljub vsemu nasilju veliko narodnostnega bogastva, ki dokazuje, s kakšno ljubeznijo so se Istrani oklepali vsega, kar je bilo njihovega. Nekaj od tega bomo imeli priložnost videti ob priliki proslav 400-letnice slovenske knjige. Je pa še veliko skritega, kar bo treba še oživeti in spraviti na dan in obogateti kulturo slovenskih Istranov.

Prvi sneg

Že več dni je bil zrak nekako oster, tudi če je iz morja pihal močan južnjak. Po snegu diši, pravijo ob takih dnevih izkušeni vremenoslovci. To pot se niso zmotili.

V petek zjutraj je bil prvi pogled skozi okno na gore. Res, Slavnik je imel belo sneženo kapo. Julijske Alpe pa so kar preobložene z belo odejo.

No, pa je še malo prezgodaj tudi za zimo. Stari ljudje pravijo, da se za vse svetnike vreme rado znese in da je potem še polno sončnih dni. Upajmo, da bo to držalo.

Spored proslav 400-letnice slovenske knjige

Teden proslav 400-letnice slovenkse knjige se začne danes v Kopru z otvoritvijo knjižne razstave, ki bo v mali dvorani Ljudskega gledališča ob 16. uri.

Jutri v nedeljo 4. novembra bo v Dekanih ob 14. uri začetek s koncertom godb na pihala iz Čežarjev-Pobegov, ob 16. uri pa bo otvoritev knjižne razstave in razstave prosvetnega društva «Jadran», takoj za tem proslava 400-letnice slovenske knjige in 82-letnice prosvetnega društva «Jadran».

V ponedeljek bo v Kopru v Ljudskem gledališču ob 20. uri «Literarna reportaža» o največjem slovenskem pisatelju Ivanu Cankarju, ki jo bo izvajal novo sestavljeni igralski kolektiv Ljudskega gledališča v Kopru.

V sredo 7. novembra ob 20. uri v Ljudskem gledališču v Kopru gostovanje SNG iz Trsta s Krleževo dramo: «Gospoda Glembajevi».

V petek 9. novembra ob 20. uri v Ljudskem gledališču vokalni koncert radijskega zbora in solistov.

V soboto 10. novembra ob 19.30 uri zaključna prireditev v Ljudskem gledališču v Kopru. Nastopajo najboljši pevski zbori in folklorne skupine.

Koncert simfoničnega orkestra JA Ljubljana - Portorož

Simfonični orkester Jugoslovanske armade iz Portoroža in Ljubljane bo priredil danes zvečer ob 20. uri v Ljudskem gledališču v Kopru koncert s sodelovanjem solistov ljubljanske opere in radia. Na sporedu so dela Verdija, Rossinija, Leoncavalla, Thomasa, Puccinija, Bizeta in Gotovca.

* * *

Danes bo v prostorih Zveze enotnih razrednih sindikatov v Kopru plenum okrajnega sindikalnega sveta. Na dnevnem redu je poročilo Izvršnega odbora ter debata o gospodarskih in politično vzgojnih vprašanjih.

Večerna gimnazija v Kopru

Vsi tovariši in tovarišice, ki so se vpisali, oziroma prijavili v večerno gimnazijo, naj se zberejo v torek 6. novembra ob 15. uri v gimnaziji, da se dogovore glede pouka in drugih zadev, ki se tičejo večerne gimnazije.

Ravnateljstvo

Revizija volilnih imenikov in prošnje za vpis vanje

Tržaško županstvo javlja, da bodo na podlagi člena III. ukaza ZVU št. 190 z dne 19. septembra 1949 uradno (avtomatično) vpisani v volilne imenike vsi meščani, ki imajo volilno pravico, ker so ali pa bodo do 30. aprila 1952 izpolnili 21. leto če so bili vpisani dne 15. oktobra 1951 v seznamu stalnega prebivalstva občine.

Da bi se preprečile morebitne opustitve, lahko prizadeti vložijo prošnjo na navadnem papirju do 15. novembra t. l. na volilni urad v Ul. SS. Martiri št. 3. Prošnja mora vsebovati podpis prizadetega, in naslednje navedbe: a) ime in priimek ter za poročene žene in vdove tudi možev priimek, b) očetovstvo, c) kraj in datum rojstva, č) šolsko izobrazbo, d) poklic, e) stanovanje.

Tudi meščani, starejši od 21 let, ki imajo vse potrebne pogoje za volilno pravico, ki so jih iz katerega koli vzroka pri prvem sestavljanju volilnih imenikov izpustili, lahko vložijo prošnjo, kakor je zgoraj omenjeno.

Opozarjamo, da na osnovi določb zadnjega odstavka člena II. ukaza št. 190 z dne 19. septembra 1949 v primeru amnestije ni možen vpis v volilne imenike, če pristojna sodna oblast ni izrecno izrekla amnestijskega odloka.

Če prizadeti ne zna ali ne more pisati, lahko napravi prošnjo ustno pred občinskim tajnikom ali drugim uradnikom, ki ga pooblasti župan, ali pred notarjem v navzočnosti dveh prič, ki potrdita njegovo istovetnost.

Prosilec mora priložiti prošnji dokumente, ki potrjujejo njegove pogoje za volilno pravico ter če ni rojen v občini, tudi krstni list.

Do 15. novembra t. l. italijanski državljani, ki bivajo v kako občini tega področja, čeprav nimajo tu stalnega bivališča (rezidence), na podlagi člena X. omenjenega ukaza št. 190 in ki želijo biti vpisani v volilne imenike te občine, ker so tu rojeni ali pa imajo tu svoj glavni poslovni sedež ali interese, lahko vložijo prožnjo ter navedejo volilno sekcijo, v katero hočejo biti dodeljeni. Pri tem morajo priložiti izjavo občine tega področja, kjer imajo stalno bivališče; izjavo, iz katere je razvidno, da so se odpovedali vpisu v volilne imenike omenjene občine.

V istem roku smejo volivci, ki so se preselili v območje druge sekcije v občini, vložiti prošnjo na navadnem papirju na volilni urad, da jih vpišejo v volilne imenike te sekcije.

V tem pogledu toplo priporočamo prizadetim, naj gotovo vlože to prošnjo, tako da jim ne bo treba voliti v sekciji, daleč od njihovega doma. Vendarle opozarjamo, da bo bodo one, ki so prijavili svojo preselitev do 15. oktobra t. l. na anagrafskem uradu, uradno (avtomatično) prepisali v volilne liste nove sekcije.

Z GORIŠKEGA

Notranja komisija jim je v napotje

Ko so v tržiških združenih ladjedelnicah še obstajali tovarniški odbori, je bila borba delavcev vse bolj enotna in uspešna. Kmalu po priključitvi Tržiča k Italiji pa so tudi tamkaj napravili kominformisti določene spremembe, ki so samo poslabšale odpor delavcev proti izkoriščanju. Namesto tovarniških odborov so postavili notranje komisije, ki niso plod revolucionarne borbe delavskega razreda proti izkoriščevalcem kot so bili tovarniški odbori, ampak so samo organ, ki posreduje pri delodajalcih v imenu delavcev. Ti odbori so bili izvoljeni, v njih pa imajo mesto tudi predstavniki drugih sindikalnih organizacij, ki često dokazujejo z omahljivim stališčem do delodajalcev tudi svojo odvisnost od njih.

Taka notranja komisija je svojčas zahtevala od vodstva CRDA zvišanje mezd, ki pa ga je vodstvo že v začetku odklonilo. Vendar se s tem še ni zadovoljilo. Da bi delovanje notranje komisije še bolj onemogočilo in s tem onemogočilo borbo delavcev, je te dni verjetno prav po naročilu članov vodtva tovarne izginil iz prostorov notranje komisije ciklostil, last notranje komisije, ki je služil zato, da so delavcem lahko pojasnjevali odnos do delodajalcev in jih vzpodbujali v pravični borbi. Vendar to še ni najhujše, ampak je veliko slabše dejstvo, da nekateri člani notranje komisije odobravajo tako početje tovarniškega vodstva in s tem odkrito priznavajo svojo podrejenost delodajalcem.

Ali je po vseh teh dogodkih še treba poudarjati, kako zgrešeno je podajati roko takim sindikalnim organizacijam, na katere se ni mogoče nasloniti, ker so sposobne v zadnjem in odločilnem trenutku obrniti hrbet resničnim interesom delavstva?

Seja občinskega upravnega odbora

Na svoji redni tedenski seji v sredo zvečer so občinski odborniki sprejeli številne sklepe, in sicer: nabavo didaktičnega materiala za občinske otroške vrtce; ojačanje razsvetljave na delu ceste Gorica-Gradiška v bližini gostilne Puia ter nabavo rastlin za ljudski vrt in dreves za drevorede.

Nato je odbornik Levi seznanil odbor z navodili, ki jih je dal za disciplino na ribjem trgu, po katerih bodo prodajalci odslej morali prodajati zmrznjene ribe na mizi, ločeni od onih s svežimi ribami. Poleg tega bodo morali razobesiti na vidno mesto napis, da so ribe na določeni mizi zmrzle. Nadalje bodo morali napis z imenom rib na prodaj razobesiti pri vsaki vrsti rib, ki jih bodo lahko razstavljali samo na vidno ločenih prostorih.

Po poročilu odbornika dr. Levija — poverjenika za zdravstvo, so odborniki vzeli še enkrat v pretres načrt o gradnji palače socialnega skrbstva na Tranviku in sklenili, da bodo načrt predložili v odobritev občinskemu svetu ter da ga bodo, če ga svet odobri, še enkrat pregledali in po potrebi tudi dodali popravke, kar se tiče sloga, in nasvete glede materiala, ki ga bodo uporabljali pri gradnji.

S tem sklepom je odbor pristal na gradnjo palače socialnega skrbstva na Travniku. V zvezi z uporabo zemljišča bivšega dirkališča na Rojcah je odbor sklenil, da bodo zemljišče odstopili samo za gradnjo novih industrij, ki naj bi pomagalo gospodarstvu našega mesta. Pri tem je odbor sklenil pogajati se z najboljšim ponudnikom.

Pred zaključkom so odborniki pregledali dnevni red, ki ga bodo obravnavali na prvi seji jesenskega zasedanja občinskega sveta, ki bo 19. novembra ob 20. uri.

Obvestilo trgovcem uvoznikom

Zveza trgovcev za goriško pokrajino obvešča vse trgovce-uvoznike, da je Visoki komisariat za higieno in zdravstvo razveljavil vsa uvozna dovoljenja za uvoz goveje živine iz Holandske, ker so bili med živino, uvoženo iz te države, primeri slinavke in parkljevke.

Kava se je podražila

Ljubitelji kave so lahko včeraj opazili, da so kavarnarji zahtevali pri skodelici črne kave pet lir več kot navadno, tako da so morali plačati 30 lir. Marsikdo se je začudili tej nenavadni izpremembi.

Dejansko pa je skok cene kavi normalen pojav in popolnoma v skladu z ostalim porastom cen. Znano je na primer, da se je kilogram kave podražil za 200 lir, za 13 odstotkov pa so se dvignile tudi plače uslužbencev od leta 1947 dalje in da so morali kavarnarji temu primerno dvigniti tudi ceno svojim proizvodom.

POROČILO TOV. TONČKE ČOK NA OBČNEM ZBORU SHPZ

SODELUJMO V BORBI ZA SLOVENSKO ŠOLO!

Šolski odsek SHPZ ščiti interese slovenske šole v angloameriškem pasu Tržaškega ozemlja in se bori proti diskriminacijski šolski politiki, ki jo izvajajo Prosvetni urad ZVU, Višja šolska uprava, Uprava otroških vrtcev in mestna občina. Kulturna sramota je, da v prosvetljeni Evropi, pod oblastjo držav z visoko stopnjo civilizacije, pod upravo držav, ki branijo človečanske pravice, smo Slovenci zapostavljeni in nismo deležni pravic, ki jih ima drugi narod v tej coni.

Začnimo kar pri najnižji stopnji šolstva. To so otroški vrtci. V coni A imamo: 5 občinskih vrtcev, 15 državnih in 2 zasebna, ki ju vzdržujejo starši.

Še vedno je nerešeno vprašanje otvoritve slovenskih otroških vrtcev v središču mesta. Letos je že četrto leto, odkar vlagajo slovenski starši šolskega okoliša Donadoni prošnje na vse šolske oblasti, da jim te odprejo slovenski vrtec v šolski stavbi Donadoni.

V podobnem položaju je tudi slovenski otroški vrtec v Ulici sv. Frančiška. Delegacije roditeljskega sveta, staršev in ostalih Slovencev s pomočjo šolskega odseka vztrajno zahtevajo otvoritev tega vrtca, a še niso uspele. Ni kredita, ni prostorov, so običajni izgovori, s katerimi šolske oblasti zavračajo prošnje slovenskih staršev, medtem pa je bil odprt italijanski otroški vrtec na Pončani (Ponziani). Za ta vrtec prav gotovo niso italijanski starši moledovali štiri leta, kot to delajo slovenski starši za slovenske vrtce. Za italijanski vrtec so takoj našli prostor in denar.

V pretekli poslovni dobi so roditeljski sveti s pomočjo šolskega odseka zahtevali še vrtec na Vrdelci, v Zgornji Kolonji, na Proseku in v Rojanu. Škedenjski starši pa zahtevajo preselitev slovenskega vrtca iz osnovne šole v poslopje otroškega vrtca (Scuola materna).

Rojanski roditeljski svet in šolski odsek sta si veliko prizadevala, da bi odprli v Zgornji Kolonji slovensko osnovno šolo za slovenske otroke. Število otrok je bilo zadostno, kljub temu nismo uspeli. Za otvoritev slovenskega vrtca pa so se izgovarjali, da v Zgornji Kolonji ni slovenske osnovne šole in da se slovenski vrtci odpirajo le tam, kjer že obstaja slovenska osnovna šola. Pri mnogih intervencijah naših delegacij se je načelnik Prosvetnega urada prof. Andri razburjal in izražal svoje nezadovoljstvo nad tem, da mu «Primorski dnevnik» očita pristranost. Res je pristranski do Slovencev in zato bomo tako pisali vse dotlej, dokler nam on in ostale merodajne osebe ne popravijo krivic.

Šolske oblasti še vedno izrabljajo razdor, ki je nastal v demokratičnih vrstah prebivalstva cone A po objavi resolucije Informbiroja. Lansko leto so odprli pri Sv. Barbari v miljskih hribih, v čisto slovenski vasi italijansko šolo, katero je obiskovalo 21 otrok. Otroci so bili vsi iz šolskega okoliša Sv. Barbare, po rodu čisti Slovenci, razen nekaj otrok, ki so iz mešanega zakona. Starši teh otrok so povečini vidalijevci. Slovenski šoli pri Sv. Barbari preti žalostna usoda, usoda slovenske šole v Božičih, ki odmira. Šolski odsek posveča stalno skrb obema šolama in ju tudi stalno podpira. Potrebno je, da vzbudimo v tamošnjih Slovencih narodno zavest, trdo delo, ki je tesno povezano s političnim stanjem na Tržaškem ozemlju.

Zavezniška vojaška uprava je zgradila novo šolsko stavbo za Prebeneg in Mačkovlje, tako da je število osnovnih šol v coni A padlo od 40 na 39.

Slovenske osnovne šole v coni A imajo danes vpisanih 2800 otrok. Število je močno padlo, ker letos stopajo v prvi razred otroci rojeni leta 1945, in so zapustili osnovno šolo otroci rojeni leta 1940. Letos je vstopilo v prve razrede slovenskih osnovnih šol 249 otrok. Zapustili so slovensko šolo skoro vsi otroci lanskih petih, šestih in sedmih razredov, ki so imeli [illegible]5 otrok. Številčni padec otrok v slovenskih osnovnih šolah je prehoden, kajti po zbranih statistikah se prihodnja leta število otrok dviga.

Šolski odsek organizira med šolskim letom dodatni pouk za slovenske učence, ki jim materinščina dela težkoče. Pouka je bilo lani deležno 116 otrok.

Vse slovenske višje srednje šole (višja gimnazija s klasičnimi vzporednicami, učiteljišče in trgovska akademija) ter nižja trgovska strokovna šola poslujejo v skrajno neprimernih prostorih v Ulici Lazzaretto Vecchio 9 in 11. Z več članki in načrti smo prikazali oblastem in javnosti utesnjene, temne in nehigienske učilnice, v katerih mora slovenski dijak presedeti dnevno pet do šest ur.

Šolski odsek je dal pobudo za ustanovitev industrijske strokovne šole v Dolini. Pravično bi bilo, da bi šolska oblast dovolila otvoritev tudi drugega razreda strokovne šole, v katerega se je vpisalo 39 otrok.

Šolski odsek ni odobraval, da je imela strokovna šola na Plavjah samo kmetijski značaj. V to šolo zahajajo največ otroci iz Škofij, ki se po dokončani šolski obveznosti vključijo v industrijsko delo. Zato je naš odsek delal in uspel v tem, da je strokovni tečaj na Plavjah letos kmetijsko-industrijskega značaja.

Še vedno ni izpolnjena naša stara zahteva po dvorazredni trgovski šoli, srednji tehnični šoli in kmetijski šoli. Leta 1948 je Prosvetni urad ZVU izvršil poizkusno vpisovanje za dvorazredno trgovsko šolo, ki je pozitivno uspelo, ali nam sovražne sile so preprečile ustanovitev te šole. Vsa prizadevanja Slovenskega gospodarskega združenja, tiska in našega odseka niso dala zaželene rešitve.

Ustanova Dijaške Matice Dijaški dom je ves čas svojega obstoja deležen posebne pozornosti šolskega odseka. Zelo smo si prizadevali, da bi dijaštvo zboljšalo svoj učni uspeh. To smo v neki meri tudi dosegli in 20. oktobra 1951 je odbor Dijaške Matice nagradil najboljše dijake v domu. Tudi v tekočem šolskem letu bo Dijaška Matica nagradila najmarljivejše dijake.

Letos je v domu 87 gojencev, k učenju pa prihaja 77 dijakov. (Med njimi 9 dijakov iz Beneške Slovenije).

Šolski odsek je usmerjal nadaljnje šolanje malih in velikih maturantov s tem, da jim je svetoval, katero šolo naj nadaljujejo glede na naše potrebe in možnosti zaposlitve v bodočnosti. V kolikor so se dijaki želeli posvetiti strokam, za katere nimamo odgovarjajočih šol v Trstu, je šolski odsek posredoval, da so bili ti dijaki sprejeti na take šole v Jugoslaviji in v coni B.

Med najtežjimi nalogami na našem ozemlju je vključitev vseh slovenskih otrok v slovenske šole. To delo vrši šolski odsek že vsa leta naslanjajoč se na roditeljske svete, letos še posebej s pomočjo vsega slovenskega učiteljstva in zavednih Slovencev sploh. Gotovo je prav ta tesna povezava razlog, da je letos število prestopov s slovenske na italijansko šolo minimalno.

Slovenske osnovne, srednje in strokovne šole v coni A niso zadostno preskrbljene z učili. Zato je odsek poskrbel, da so si mogle šole nabaviti zemljevide in stenske slike s slovenskimi napisi in imeni. Prav tako skrbimo za izpopolnitev centralne pedagoške knjižnice in posameznih šolskih knjižnic. Odsek skrbi za razširjenje «Cicibana», «Pionirja» in ostalega mladinskega čtiva. Vseh teh in še mnogo drugih podrobnih del bi šolski odsek ne zmogel, če bi ne imel trdne opore v roditeljskih svetih. Nujno delo na našem ozemlju zahteva več delovnih sil, zato širimo in krepimo roditeljske svete z zavednimi in delavnimi Slovenci.

Za letošnje počitniške kolonije v Sloveniji je naš odsek poskrbel za vzgojno osebje.

Nekaj mlajših učiteljev in profesorjev se je v poletnih počitnicah udeležilo tritedenskega pedagoškega tečaja v Ljubljani in Mariboru.

Situacija na področju slovenskega šolstva je še večno taka kot je bila lansko leto. Šolski odsek ima še vedno iste naloge in kliče na sodelovanje vse Slovence, ki jim je slovenska šola in slovenska mladina pri srcu. V teh naših zahtevah in borbi za slovensko šolo je potrebna vztrajnost in enotnost vseh Slovencev, ker, kar zahtevamo, so naše človečanske pravice.

Na podlagi enakopravnosti imamo pravico do vseh vzgojnih ustanov, od najnižje do najvišje, to se pravi od vrtca do univerze. To pa bomo dosegli le tedaj, ako uspemo v naših zahtevah:

a) Da se slovenska šolska uprava loči od italijanske ter da se s tem nudi možnost Slovencem, da bomo o svoji šoli sami odločali; koordinira naj se kontrola šolske obveznosti, kajti sedanji način je le lov italijanskih šolnikov na slovenske otroke.

b) Iz ločene šolske uprave izhaja, da se tudi na slovenskih šolah uredi sistemizacija učnih mest.

c) Priznajo naj se vse diplome pridobljene na slovenskih srednjih in visokih šolah v coni B in Jugoslaviji.

č) Odpravi naj se kompetenca vojaške tajne policije (FSS) pri nameščanju profesorjev in učiteljstva.

Če uspemo v zgornjih zahtevah, da bomo Slovenci sami odločali o slovenski šoli, potem bomo sami reševali vse probleme slovenske šole, ki danes živo začevajo Slovence v coni A, predvsem vprašanja nujne otvoritve novih šol, ki so:

1. Slovenski otroški vrtci v Ul. sv. Frančiška, v Ul. Donadoni, v Zgornji Kolonji, na Vrdelci, v Rovtah, na Proseku, v Rojanu, Gropadi — Padričah.
2. Razširitev otroških vrtcev pri Sv. Jakobu, pri Sv. Ivanu, v Škednju in na Greti.
3. Dnevna zavetišča (rikreatoriji).
4. Slovenska osnovna šola v Zgornji Kolonji.
5. Dvorazredna trgovska šola.
6. Kmetijska šola.
7. Srednja tehnična šola.
8. Šola za otroške vrtnarice priključena slovenskemu učiteljišču.
9. Primerne prostore slovenskim srednjim šolam v Trstu.
10. Slovenska stolica na tržaški univerzi.
11. Slovensko sirotišče.

Šolski odsek poziva delegate vseh prosvetnih društev in vse zavedne Slovence, da vzbudijo med svojim članstvom in v svojem okolju zanimanje in skrb za slovensko šolo in za slovenski naraščaj, da jih pritegnejo k sodelovanju v roditeljskih svetih in da vsak čas sodelujejo v borbi za slovensko šolo, kajti ta šola mora vzgojiti naraščaj, ki bo sposoben prevzeti in voditi našo kulturno dediščino.

Italijanski režiser Luigi Zampa je kot član italijanske delegacije prisostvoval delu zagrebškega kongresa za mir

OB ROBU ZAGREBŠKEGA ZBOROVANJA

Zampa, statistika in še kaj

(Nadaljevanje in konec)

Zborovanja za mir v Zagrebu se je z italijansko delegacijo udeležil tudi znameniti italijanski režiser L. Zampa, ki ga naši čitatelji zelo dobro poznajo po tistem slabem filmu, ki ga je bil pred leti snemal v Križu in zaradi katerega je naš dnevnik tako protestiral, ker je bilo v filmu izpačeno popolnoma slovensko lice naših obmejnih krajev itd. Slaven pa je postal Zampa po svojih resnično dobrih filmih, med katerimi je prav gotovo najboljši «Težka leta». Zagrebški kulturni in javni delavci so mu priredili v novinarskem klubu poseben sprejem in mu v dneh njegovega bivanja razkazali številne kulturne ustanove, med njimi tudi osrednje hrvatsko filmsko podjetje.

Na omenjenem sprejemu so režiserja Zampo vprašali tudi, kako je bilo z filmom «Linea Bianca», nakar jim je on dokaj na široko pripovedoval o polemiki z našim dnevnikom in pristavil:

«Dejstvo, da so Slovenci in Italijani kritizirali ta moj film je najboljši dokaz, da je film dober ...»

Kdor ga je videl pa ve, da prav zares ni dober. V nobenem mestu, pa tudi ne v Trstu ni vzdržal več kot do tri dni. Zampa je imel v Zagrebu tudi predavanje o italijanskem filmu v klubu filmskih delavcev. Po predavanju je izjavil, da na podlagi koncerta državnega simfoničnega orkestra, predstave «Otello» v zagrebškem gledališču in filma «Bakonja fra Brne» — vse to je namreč videl in poslušal med svojim obiskom v Zagrebu — lahko zaključi, da je koncertno in umetniško življenje v Zagrebu na veliki višini in prvorazredne kvalitete. Za omenjeni film pa je še posebej dejal, da je izvrsten po svoji obdelavi, režiji, igranju in kameri.

Celo vrsto člankov bi bilo potrebno napisati o predstavnikih temnopoltih narodov na zagrebškem kongresu. Brez izjeme vsi so poudarjali svoje velike simpatije do Titove Jugoslavije, zlasti pa, da je tudi njihov vzor rešitev narodnostnega vprašanja, ki je idealno tako uresničena v Jugoslaviji. Seveda so govorili — tako na zborovanju samem, kakor tudi v izjavah novinarjem — o krivicah in zatiranju s strani gospodujočih narodov ter o težnjah in borbi, da postanejo popolnoma neodvisni in svobodni. Kar nas je bilo Tržačanov iz cone A smo morali ob njihovih izjavah zopet in zopet ugotavljati, da so krivice, ki se godijo nam, tržaškim Slovencem, na las podobne tistim, ki se dogajajo Madagašem na njihovem otoku pod francosko oblastjo, dominacijo nad Črnci v ZDA, Črncem v Keniji, Alžiru in Maroku. Zato ni prav nič čudnega, da je v diskusiji o imenovanju delovnega predsedstva, ki se je vršila ob odsotnosti novinarjev — kakor smo pozneje izvedeli — prišlo do precej burnega spora med nekaterimi člani francoske delegacije in predstavniki Madagaskarja. Po posredovanju jugoslovanskih delegatov pa je bil spor kmalu rešen.

Med načeli v resoluciji je posebna točka posvečena kolonialnemu vprašanju. Formulacija je sicer splošna ,vendar pa je dovolj vsebinsko močna, da lahko zadovoljuje predstavnike kolonialnih narodov.

Okvir, v katerem se je vršilo zborovanje so dali v prvi vrsti sprejemi za posamezne skupine delegatov. Za pisatelje je Društvo književnikov Hrvatske priredilo več sprejemov v klubu književnikov, za znanstvenike je priredila sprejem Akademija znanosti in umetnosti, za novinarje — kot že rečeno — Društvo hrvatskih novinarjev v svojem klubu itd.

Za delegatkinje je vodstvo AFŽ priredilo poseben sprejem, na katerem je govorila tudi tov. Vida Tomšič, ki je povedala med drugim tudi o raznih primerih trpljenja žena in otrok med narodnoosvobodilno borbo: tudi čisto majhni otroci — bilo jih je več što — so morali živeti v ilegali, kot njihovi starši. Mnogi med njimi so za svoja prava imena izvedeli šele po osvoboditvi. Neka nemška delegatka pa je po sprejemu ostala kar naprej v dvorani, čeprav so ostale že odšle in Tomšičeva jo je vprašujoče pogledala; ko pa je nenadoma opazila solze v njenih očeh, jo je vprašala, zakaj joče.

«Nisem vedela, da so nemški vojaki storili toliko gorja in občudujem vas, da ste nas kljub vsemu povabili v svojo deželo ...»

Od umetniških in kulturnih prireditev, ki so jih imeli udeleženci zborovanja na pretek na izbiro, naj omenimo samo nekatere: razstava kovaške srednjeveške umetnosti v umetniškem paviljonu, razstava «Zlato in srebro Zadra», katere otvoritev je bila v dvorani Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, mednarodna razstava fotografij v največjem paviljonu zagrebškega velesejma, otvoritev Meštrovičevega ateljeja, slikarska razstava enega najboljših modernih hrvatskih slikarjev Zlatka Price, otvoritev novega dela stalne razstave v Moderni galeriji «Umetnost XX. stoletja» itd.

Od gledaliških predstav pa naj omenim le najrazkošnejše, med katere spada v prvi vrsti Gundulićeva «Dubravka», Gotovčev «Ero z onoga sveta», Verdijev «Otello», Shakespearjeva komedija «Kar hočete» itd.

Končno so zanimivi tudi podatki čisto tehnične organizacije zborovanja. Iz statističnih podatkov o tem sledi, da je bilo v samih prostorih hrvatskega Sabora direktno zaposlenih okrog 250 ljudi, indirektno pa okrog 1.000. Za zborovanje je državna pošta izdala posebna pisma s posebnimi znamkami in žigom; takih pisem je bilo poslanih čez 12.000. Brzojavov je bilo poslanih čez 20.000 besed, a noben novinar ni čakal na telefonski razgovor več kot pet minut: vsak telefonski razgovor pa je trajal povprečno 8,3 minute, najdaljši je bil z Londonom, ki je trajal 45 minut. Poskusna emisija vsega zborovanja za New York je bila uspešno izvedena po telefonu.

Največ izmed vseh govornikov je govoril delegat Boutbien. Ker so bili vsi govori posneti na megafonski trak, se dolžina govorov meri po dolžini traku, tako da je vse, kar je Boutbien govoril posneto na 3.200 m traku. Vseh govorov pa je bilo za 85.600 m megafonskega traka.

Da je bila zaposlena cela vrsta daljnopisnih pisalnih strojev — teleprinterjev — ni potrebno posebej omeniti. Vsi govori so bili takoj razmnoženi v 250—300 izvodih v srbohrvaščini, francoščini in angleščini le uro ali dve potem, ko so bili izgovorjeni, kar je obavljal poseben tiskovni urad s potrebnim številom prevajalcev, strojepisk in drugega osebja. Za to je bilo uporabljenih 6.000 matric.

Prevajalci sami, ki so neposredno po vsakem govoru prevajali govore iz svojih stenogramov bodisi iz francoščine v angleščino ali pa narobe, so prišli iz posebne šole za prevajanje na mednarodnih konferencah v Švici. Bili so še prav posebna atrakcija na zborovanju, saj so v resnici pravi umetniki v svoji stroki in kot taki res vsega občudovanja vredni. Imeli pa so tudi slane dnevnice.

Vsa organizacija je bila na izredni višini, tako da so se zanjo zanimali številni inozemski delegati, ki imajo veliko izkustvo v prirejanju mednarodnih konferenc in izjavili, da se bodo z mnogimi organizacijskimi podrobnostmi, ki so jih videli v Zagrebu poslužili v bodoče tudi v Parizu, Londonu in drugod. Vtis, ki so ga vsi gostje brez izjeme odnesli iz Zagreba je bil naravnost odličen in je tudi s te strani zborovanje doseglo resnično nepričakovani uspeh, tako da so sklenili, da bo sedež Začasnega odbora za iniciativo in zveze ostal kar v Zagrebu.

S. R.

Raziskavanja virusov otroške paralize

Znanstveniki z vsega sveta se že tri leta trudijo, da bi odkrili vse viruse, ki povzročajo pri ljudeh usodno otroško paralizo. Kot poroča revija «Science Digest», bodo ta raziskavanja konec tega leta končana in znanstveniki so baje že na dobri poti, da najdejo uspešno cepivo proti tej zavratni bolezni.

Pri dosedanjih raziskavanjih so ugotovili, da obstajajo najmanj tri vrste virusov otroške paralize. Morda jih je tudi več. Vsak virus proizvaja različno vrsto imunitete ali odpore proti ponovnemu obolenju na tej bolezni. Tako domnevajo na primer, da je nekdo, ki je prebolel otroško paralizo, imun samo za tisto vrsto virusa, ki je pri njem povzročil obolenje, za ostale vrste pa ni. Prav tako je nedvomno, da so mnogi odrasli ljudje imuni za dve ali več vrst virusov otroške paralize, ker so v svojem življenju že večkrat imeli to bolezen, a v tako mili obliki, da se niti zavedali niso.

Zato morajo znanstveniki natančno ugotoviti, koliko virusov povzroča otroško paralizo ter kake so njihove značilnosti in šele potem bodo lahko našli uspešno cepivo za splošno uporabo. Sedanja raziskavanja, ki se približujejo h koncu, finansira ameriška narodna ustanova za raziskavanja otroške paralize.

HIMALAJSKA LILIJA NA NEWYORŠKI RAZSTAVI

Na prvi svetovni razstavi lilij, ki jo je priredilo newyorško vrtnarsko društvo skupno s severnoameriškim društvom za gojitev lilij, so razstavili tudi lilijo, ki izvira iz Himalajskega gorovja v Indiji. Himalajska lilija je velika močna rastlina, ki so jo vzgojili v Združenih državah. Imenuje se «lilium giganteum», je visoka 3.6 metrov, steblo ima 7.62 cm premera, cvet je orjaški.

Nadalje so razstavljene lilije iz Anglije, Kanade in 20 ameriških držav. Splošno pozornost vzbujata med drugimi «angleška lilija» in «kanadska lilija». Za najlepšo lilijo so pa spoznali rumeno trompetno lilijo, ki so jo vzgojili v raziskovalnem centru ameriškega poljedelskega ministrstva v Beltsville, Maryland.

NEKAJ ZANIMIVOSTI IN OBIČAJEV, KI ŠE DANES VLADAJO V INDIJI

Poroka je najvažnejši dogodek v življenju Indijcev

Košček mila namesto vabila - Bobnar sledi “ženinu-kralju“ na vsakem koraku - Dramatični poročni obred - Kdo bo več pojedel?

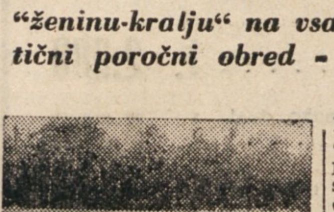

Žetev riža v Indiji

V vasici Surajupa v Rajasthanu so nas nekega majskega jutra lanskega leta zbudili izredno zgodaj. Surajupa je bolj kot vas skupina hiš kritih z rdečimi ostrešniki in obdanih z visokim plotom, ki brani dostop divjim zverem iz bližnje džungle, ki je vsa pesek, kamenje, kaktusi in bodeče grmičevje.

V Surajupi je samo 26 družin, ki imajo vse razen dveh izjem, skupnega pradeda, ki se imenuje Suja Sing in pripada h kasti Rajputov. Izjemi smo bili vaški čevljar Deva kot prva, moj kuhar in jaz kot druga. Imeli smo smolo, da smo se rodili v nižjih kastah. Deva v kasti čevljarjev, kuhar in jaz pa v kasti kristjanov, kar pa vaščanov ni motilo, da bi z nama ne ravnali izredno dobro. Deva je bival v vasi že nekaj let in je že postal član skupnosti. Ko je pretekla poskusna doba, so tudi mene in mojega kuharja sprejeli v to veliko družino. Deva pa ni smel stopiti čez prag nobene hiše in če sem jaz ponudil kaj vaščanom, da bi se jim oddolžil za prejeto gostoljubnost, so mi stalno odgovarjali, da so pravkar jedli ali pa da niso žejni, kajti bili so preveč vljudni, da bi mi dali razumeti, da bi se omadeževali, če bi zaužili mojo hrano ali se poslužili pribora in posode, iz katere sem jedel jaz.

Ob poroki mladega Moti Singha pa smo končno le premostili to pregrado. Oče bodočega ženina, Ham Singh, je bil star, zelo spoštovan kmetovalec, ki je nosil dolgo, valujočo brado. Nekaj tednov pred poroko je govoril o tej svečanosti in me vprašal, če bi bil voljan iti z vsemi drugimi v vas, kjer je živela nevesta, da bi tam prisostvoval poroki. Ko se je približal določeni dan, mi je izročil košček mila, ki je bilo nekako naše vabilo. Ko si milo enkrat sprejel, si se s tem obvezal, da se boš slavnosti udeležil.

V indijskih vaseh je poroka važen dogodek, na katerega se dolgo pripravljajo in ki ne pade kmalu v pozabo. Med družinama ženina in neveste se vrše dolga pogajanja, izmenjavajo si obiske in tem dolgim pripravam sledi zaroka. Med zaroko izroči zaročenčev oče nevestini družini velik del vsote, za katero so se pogodili za nevesto. S tem denarjem krijejo stroške poroke. Pogajanja za poroko trajajo leto dni ali pa še več.

V zadnjih treh tednih pred poroko so Moti Singha razbremenili vsega poljskega dela. Vsak dan se je pojavil v vasi s prekrasnim žefranasto-rumenim turbanom na glavi, ob boku mu je visel družinski meč, okoli vratu pa je imel venec cvetic. Sovaščani so mu izkazovali vse mogoče časti. Vsi so ga nazivali Vind Rajah, čemur bi rekli po naše «ženin-kralj», in tudi starejši so mu dajali prednost. Vaški bobnar mu je sledil pri vsakem koraku. Moti Singh pa je med svoje dvorjane radodarno delil tobak.

Z dvorišča Hamp Singhove hiše je bilo še pred zoro slišati ubrano žensko petje. Sredi dvorišča je stal Moti Singh, odet v dolgo poročno obleko, ki je bila vsa pošita z zlatimi arabeskami. Vse starejše vaške žene so se poslavljale od njega in vsaka mu je objela najprej noge, potem roke, nato ramena in prsi. Moti Singh je bil ves zmeden in videti je bilo, da komaj čaka konca tega obreda.

Nato je bobnar udaril na boben, se postavil na čelo sprevoda in se usmeril proti izhodu iz vasi. Ob izhodu je čakala Moti Singhova mati. Ženin jo je pozdravil, ona pa mu je ponudila svoje prsi, na katerih je bil košček sladkorja in srebrni novec. Moti Singh je sklonil glavo na materina prsa, pojedel sladkor, novec pa je spravil med gube svojega turbana. Mati je nato objela sina in ga izpustila. Bobnar je znova udaril na boben in nadaljeval pot. Sledil mu je Moti Singh, ki je bil kot odrevenel in je skrbno pazil, da bi se ne ozrl. Tako je nadaljeval pot, dokler ni zavil za ovinek in materine hiše ni bilo več mogoče videti.

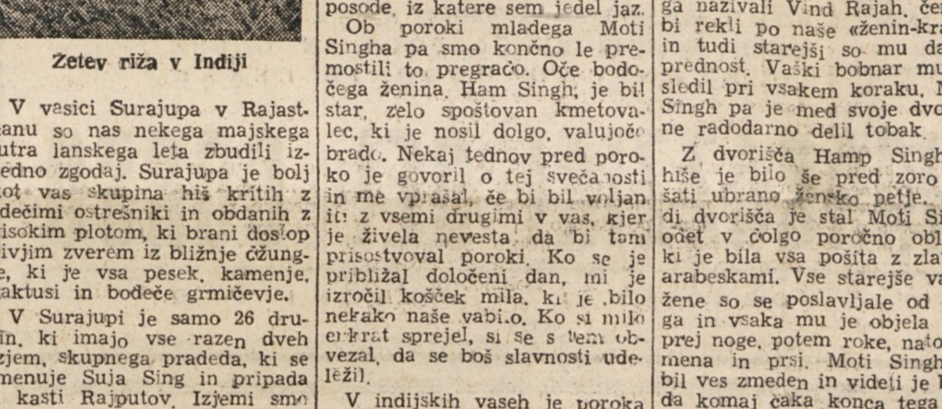

Obred v nekem indijskem tempiju

Slapovi Gesoppa v Indiji

Na nebu so se že prižigale zvezde, ko smo dospeli v nevestino vas, ki jo je sestavljala skupina hiš, nanizanih vrh nekega griča, katerega obronki so bili razorani od tesnih sotesk, na dnu katerih je bilo slišati žuborenje vode.

Moti Singh je oblekel svojo lepo rdečo, z zlatom pošito obleko in se vzpel na ponosnega belega konja, ki so si ga izposodili nalašč za to priliko. Tudi nevesta je bila že pripravljena. Slišati je bilo poziv: «Namestite toran», nakar so nad vhodna vrata namestili lesen, pestro pobarvan ornament, ki je imel obliko loka, na katerem so sedeli tički. Moti Singh se je približal na konju in udaril s sabljo po toranu. Nato je obrnil konja, se znova približal in spet zagnal sabljo v toran. Nato so toran vrgli na streho. Moti Singh je stopil s konja in vsi smo stopili na dvorišče nevestinega doma.

Zdaj se je začel dolgi dramatični poročni obred. Ženin in nevesta sta sedela drug poleg drugega, nevestina desna roka je bila zvezana z ženinovo desnico in konci njunih plaščev so bili zavozlani skupaj. Pred njima je bramanski duhovnik začrtal s koruzno moko na tla neki sveti lik, katerega je ožarjal plamen, ki ga je hranilo izgorevajoče maslo. Duhovnik je ves čas momljal verze iz sanskrta, ki so posvečeni poroki velikih hindujskih božanstev. Ženin in nevesta sta ves ta čas sedela nepremično, njuni glavi sta bili obrnjeni vsaka v svojo smer. Moti Singh je smel ugledati obraz svoje družice komaj po štirih dnevih, to je na dan, ko jo bo peljal na svoj dom.

Duhovnik je nato pozval novoporočenca, naj sedemkrat obkrožita sveti plamen. Potem je pozval nevestine sorodnike, naj povedo, kakšne darove so namenili nevesti. Zaslišali so se glasovi: «Bivola, dve kozi, svilen šal», itd.

Med obredom sem se večkrat ozrl po prisotnih, da bi užival ob pogledu na te može, katerih glave so pokrivali beli turbani. Sedeli so okoli plapolajočega plamena, ki je razsvetljeval rdeča, z zlatom pošita oblačila neveste in ženina. V senci ozadja je bilo komaj opaziti obrise žena, ki so ves čas čepele ob spremljevanju bobna.

Končno je bila formalna svečanost končana. Ženin in nevesta sta stopila v hišo. Roki in plašča sta imela še vedno zvezana. Molila sta pred podobo Ganesha, božanstva, ki ima podobo slona. Nato so ju razvezali in Moti Singh je sam zapustil hišo. Gostje so posedli na dvorišču in čakali na slavnostni obed. Kmalu za tem so prišli iz nevestine hiše služabniki, ki so prinašali jed, na velikih medeninastih krožnikih. S kuharjem sem jedel iz istega krožnika, kot je bilo to primerno za najino kasto.

Obed je obstajal iz ene same jedi, tako imenovanega lapsija, ki je neke vrste sladka polenta, katero pripravljajo iz koruze in sladkorja ter jo polivajo z raztopljenim maslom, ki mu pravijo ghi. Služabniki so nam pridno polnili krožnike, kajti vedeli so, da bodo gostje še nekaj let razpravljali, ali je bil poročni obed obilno ali skopo odmerjen. Mladi fantje iz našega spremstva so tekmovali med seboj, kdo bo več pojedel, saj so merili možatost po količini ghija, ki ga je vsak lahko pospravil. Prvenstvo sta odnesla dva mladeniča iz naše skupine, ki sta pospravila nič manj kot en liter raztopljenega masla vsak.

Ko smo nehali jesti, je bila ura dve po polnoči. Siti, da morda še nikoli tako, smo utrujeni legli kar na dvorišče, pod migljajoče zvezde. Drugo jutro sem s svojim kuharjem odpotoval. Ostali so se nameravali ustaviti še tri dni, to je do konca poročne svečanosti. Na sporedu so bile igre, kajenje ter občudovanje plesov žensk in vaških otrok. S kuharjem sva se prisrčno poslovila od vseh in zavila na pot proti domu.

Dr. G. M. CARSTAIRS

Pred proslavo 400-letnice slovenske knjige v Dekanih

Tudi pri nas se pripravljamo, da bomo kar najbolj dostojno proslavili 400-letnico slovenske knjige. Ob tej priliki se bomo spominjali 83-obletnice ustanovitve našega prosvetnega društva.

Ustanovitev našega prosvetnega društva sega v leto 1868, ko so slovenski učitelji in slovenski narodni izobraženci prinesli med slovensko ljudstvo na Primorsko slovensko šolo in prosveto ter začeli zbujati v ljudstvu zavest, da je tudi ono del slovenskega naroda. Ustanovil ga je pod imenom «Narodna čitalnica» tedanji učitelj Ivan Benko, po rodu iz Sovodenj pri Gorici, ki je učiteljeval v Dekanih do leta 1872. On je čutil potrebo, da deluje ne samo v šoli pri učenju šolske mladine, ampak je posvetil svoj prosti čas izobrazbi, napredku in širjenju prosvete med ljudstvom. Za njim so prišli še drugi prosvetni delavci, ki so se prav tako posvečali delu za širjenje prosvete med ljudstvom.

Posebno se je odlikoval učiteljski par — mož in žena — Kuret. Kuretova sta bila nameščena na našo šolo leta 1893. Učitelj Kuret je skrbno gojil petje in glasbo, vadil je pevski zbor, tamburaški zbor in godbo. Skupaj z ženo pa sta tudi vadila dramsko skupino. Še imamo med Dekančani ljudi, ki so sami sodelovali pod Kuretovim vodstvom na raznih prireditvah kot igralci, pevci, ali kot godci. To tradicijo so še drugi nadaljevali in društvo je delovalo včasih bolj, včasih manj živahno. Navdušenje se je ohladilo, kar je bilo odvisno od voditeljev in organizatorjev prosvetnega dela na vasi. Od njihove večje ali manjše sposobnosti in požrtvovalnosti je bil odvisen tudi napredek društvenega delovanja.

Društvo «Narodna čitalnica», ki je bilo menda malo zaspalo, so drugi buditelji ponovno spravili iz začasne nedelavnosti in ga preimenovali v Pevsko bralno društvo «Zrinjski». To se je zgodilo leta 1900. (Baje takratni župnik Kompare, ki je pozneje odšel v Ameriko). Leta 1904 je bilo društvo ponovno poživljeno in preimenovano v «Izobraževalno društvo in pevski zbor». Poleg tega je bilo v Dekanih ustanovljeno dekansko prosvetno društvo Ljudski oder - nekaj let pred prvo svetovno vojno. Društvo se je posebno udejstvovalo s prirejanjem odrskih iger. Imelo je tudi lastni društveni dom.

Ob prihodu Italijanov sta še malo časa delovali obe društvi. Leta 1922 pa so fašisti — v imenu 2000-letne rimske kulture in civilizacije — zažgali dom Ljudskega odra. S požigom doma je bil uničen tudi ves inventar in premoženje Ljudskega odra. Začelo se je preganjanje. Onemogočeno je bilo vsako javno delovanje na kulturnem polju med ljudstvom Pričela se je znana in brutalna fašistična raznarodovalna politika. Edini, ki se je še ohranil ves čas fašistične okupacije, je bil pevski zbor, ki ga je vodil tovariš Andrej Gregorič in ga vodi še sedaj Ohranil se je kot cerkveni pevski zbor, čeprav so poskušali fašisti z obljubami in grožnjami pritegniti ga na svojo stran, ali pa preprečiti kakorkoli njegovo delovanje, čeprav je nastopal samo v cerkvi.

Po osvoboditvi je prosvetno društvo ponovno oživelo in si je nadelo ime Prosvetno društvo «Jadran». Društvo se je vsestransko udejstvovalo sedaj, ko so ljudstvu partizanski borci v dolgi in krvavi borbi priborili tako željno pričakovano svobodo in ga osvobodili fašističnega jarma. Priredilo je več iger, s katerimi je nastopalo doma in gostovalo tudi izven vasi v obeh conah STO. Posebno pridno se je udejstvoval pevski zbor v prvih letih osvoboditve. Zadnji čas pa nekam peša, čemur je vzrok predvsem slabo zdravje in visoka starost zasluženega dolgoletnega pevovodje Gregoriča.

V okrilju prosvetnega društva deluje tudi domača folklorna skupina, ki goji narodne plese in običaje. Prvič je ta skupina nastopila jeseni leta 1949 z «Brškim opasilom» doma, nato v Kopru, Portorožu, v Trstu, Ljubljani in nazadnje to poletje v Brežicah. Za svoja izvajanja je povsod žela največje priznanje in pohvalo. Pridno se udejstvuje tudi dramska skupina. Upajmo, da bo oživel tudi pevski zbor, na kar kaže ustanovitev pevskega kvarteta. Z dotokom mladih moči in novim mlajšim pevovodjem, ki bo nadaljeval delo tovariša Andreja Gregoriča, utrujenega od let, bolezni, naporov in fašističnega preganjanja. Pevovodja Gregorič je ostal navzlic vsem preganjanjem in težavam, neomahljiv v borbi za slovensko petje. Njemu gre v prvi vrsti zasluga, da se je v času fašistične strahovlade v Dekanih slovenska pesem ohranila, čeprav samo v cerkvi.

Zdaj se vsi v vasi, posebno pa člani prosvetnega društva pripravljamo, da bo teden proslav za 400-letnico slovenske knjige čim lepše izpadel, posebno še 4. november, ko bo glavna prireditev. Priprave so v polnem teku in bomo imeli med drugim tudi razstavo slovenske knjige, na kateri mislimo prikazati začetek in rast slovenske knjige ter borbo, ki jo je naš narod vodil skozi stoletja za svojo samobitnost in za svojo knjigo. Prepričani smo, da nam bo z združenimi močmi to v polni meri tudi uspelo. K številni udeležbi že sedaj vabimo vse, ki jim je pri srcu ljudska kultura in napredek.

P. c.

NOVE PRIDOBITVE BRITANSKEGA MUZEJA

Dve pomembni antikviteti, ki sta zginili v 18. stoletju, sta bili ponovno odkriti in pridobljeni za Britanski muzej. Prva med njimi, srebrna vaza verjetno rimskega porekla je bila nekoč znana, ker jo kažejo številne ilustracije italijanskih knjig 18. stoletja. Visoka je okrog 15 cm ter kaže dva dogodka iz Nove zaveze v reliefu, prvi je ozdravitev slepca, drugi pa, kako Kristus izroča ključe sv. Petru. Podobna je zakladu iz Eskvilina, ki je že v muzeju. Druga pridobitev je naprsna igla iz okrog leta 1000 po n. št. Najprej so jo našli konec 17. stoletja v nekem zaboju, ki je vseboval dragulje in kovance Viljema Osvajalca, a je potem zopet izginila. Sedaj so jo odkrili v zbirki, ki jo je muzej kupil v Parizu. Je velike umetniške vrednosti in ima anglosaški napis.

NOV PETROLEJSKI VOD NA SKOTSKEM

Poleg gradnje novih petrolejskih čistilnic — kot na primer čistilnice v Fawlry, ki je največja v Evropi — posveča Velika Britanija v okviru obsežnega načrta za povečavo petrolejske industrije tudi vso potrebno skrb povečanju in obnovi že obstoječih naprav. Po tem velikem načrtu naj bi se do konca leta 1953 proizvajalna zmogljivost petrolejskih čistilnic v Veliki Britaniji podeseterila.

V okviru tega načrta je nedavno pričel obratovati devetdeset km dolg petrolejski vod, ki ga je zgradila družba «Scottish Oil» in ki veže skladišče te družbe z njeno čistilnico v Grangomouthu, na Firth of Forth. Zmogljivost omenjene čistilnice so povečali. Za povečanje naprav so potrošili nad 12 milijonov funtov šterlingov, tako da lahko proizvaja čistilnica sedaj letno približno dva milijona ton petroleja. Še pred koncem leta bodo pričele obratovati v tej čistilnici tudi nove naprave za izdelovanje kemičnih proizvodov iz petroleja. V teh napravah bodo predelavali nafto, katero dobijo pri začetnem procesu čiščenja petroleja. Iz nje bodo izdelovali industrijski alkohol, ki ga rabijo v kemični industriji.

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Področje nizkega zračnega pritiska, ki ima svoje središče v južni Franciji, še vedno vpliva na vreme na našem področju. Tudi danes je predvidevati spremenljivo oblačnost z možnostjo manjših krajevnih padavin. V Trstu je bila včeraj najnižja temperatura 6.8; najvišja pa 12.0 stopinj.

Politika vlade FLRJ v izjavah maršala Tita

(Nadaljevanje s 1. strani)

godili izvajanje sprejetih sklepov do začetka januarja, da bi se to izvajanje bolje pripravilo, to pa je ogromno delo, ker gre za določanje plač raznih kategorij delavcev in uslužbencev. Ker to do 1. novembra ni bilo popolnoma končano, mi pa nismo hoteli napraviti napake, ki bi jo kasneje bilo težko popravljati, smo odgodili izvajanje sklepov do začetka januarja. Da pa delavci in nameščenci ne bi čakali do dokončne rešitve, smo pripravljeni od 1. novembra dajati akontacije na ono, kar bodo dobivali od začetka januarja. Uredba o tem še ni izšla, toda naši delovni ljudje bodo namesto bonov in kart dobivali njihovo vrednost v denarju. Mi s tem torej nismo niti povečali niti znižali plač.

Kar se tiče inflacije v Jugoslaviji, do nje ne more priti, ker obstoji blagovni fond, ki nam je znan s katerim mora biti denarni sistem v skladu. Mi zdaj samo spreminjamo bone v denar in namesto bonov dajemo denar. Namesto da bi mi šli na vas in odkupovali od kmetov pridelke, ki bi jih nato dajali mestnemu prebivalstvu in delavcem, dajemo delavcem in nameščencem denar, da sami od kmeta kupujejo te pridelke svobodno na tržišču.

Cene nekaterih proizvodov so padle že za 15 25 in 30 od t.; padle so tudi cene za mast, meso, koruzo in druge proizvode. Koruza je že dosegla nivo predvojnih cen. Zaradi tega ni nobene nevarnosti, da naši ljudje ne bi mogli kupiti vse ono, kar jim je potrebno. Na tržišču je že toliko kmetijskih pridelkov, svinj in drugega, da kmetje ne morejo vsega prodati. To kaže, da smo pravilno ukrenili, ko smo sprejeli odločitev o novem načinu preskrbovanja prebivalstva. Zato tekrat, ko bo sprejeta uredba, ne bo prišlo do nobene spremembe, kajti mi že dajemo denar namesto bonov in kart od 1. novembra, ko bo pa uredba prešla v veljavo, tekrat bodo samo plače končno določene in popravljene dokončne napake v njihovi višini. Vlada mora skrbeti za to, da je vsota denarja v obtoku v skladu z obstoječim blagovnim fondom, kajti sicer bi utegnilo priti do inflacije. Če se blagovni fond poveča, bodo cene padle če bi pa prišlo do njegovega zmanjšanja, bi cene rasle to pa moramo preprečiti. Mi moramo biti ta regulator ravnovesja med denarnim obtokom in obstoječim blagovnim fondom. V tem je bistvo tega vprašanja. Zato ni potrebno da tukaj prepričujem kogar koli, ali smo se o tem posvetovali s sindikati, kajti v Jugoslaviji ne sprejemamo nobenih sklepov brez zelo aktivnega sodelovanja sindikatov, in ne le da so pri tem sodelovali sindikati, temveč je to bilo dano tudi v javno diskusijo. V zvezi s tem smo dobili celo vrsto predlogov in zdaj bomo stilizirali novo uredbo.

Na koncu bi še dodal, če govorimo o cenah nekaterih poljedelskih pridelkov, da je tudi država znižala cene nekaterih industrijskih proizvodov. V skladu z obstoječim blagovnim fondom so bile za 10 do 25 odst znižane cene za sladkor, tekstil, pohištvo, usnje usnjeno obutev in drugo blago. Naša splošna tendenca je, da kolikor bo mogoče, kolikor se bo povečal blagovni fond, stalno znižujemo cene, da se na ta način vzdrži življenjski standard na isti stopnji do tistega časa, ko nam bo spet mogoče, da ga ponovno dvigamo».

Dopisnik sarajevskega lista «Oslobodjenje» je omenil da se v zadnjem času vse bolj pogosto pojavljajo napadi Informbiroja in določenih krogov na Zahodu proti jugoslovanskim zadrugam in vprašal za pojasnilo, kakšen je cilj te kampanje, zlasti na Zahodu.

ODGOVOR: «Zakaj na Zahodu vodijo kampanjo proti ustvarjanju socialističnih zadružnih gospodarstev? To je razumljiva stvar: mi zelo dobro vemo, da so na Zahodu ljudje, ki tolerirajo takšno socialistično državo, ki so se sprijaznili s tem da imajo tudi v Jugoslaviji ljudje pravico, da sami gradijo svoj način življenja — vemo pa, da so tam tudi takšni ljudje, ki se s tem niso sprijaznili, ki jim to ne prija in ki vsako majhno težavo, kadar se pojavi, izkoriščajo za govorjenje, da socializem ni nič prida, da bi na ta način diskreditirali to, kar delamo».

Maršal Tito je poudaril, da je zanimivo, da so ti ljudje na isti liniji s Sovjetsko zvezo, samo da so razlogi drugačni. Nato je obširno prikazoval težave, s katerimi se mora boriti jugoslovansko zadrugarstvo. To leto je v zadrugah okoli 20 odst. kmečkih posestev. Lanska suša je strašno prizadela kmeta, v boljšem položaju pa niso niti zadruge. Zaradi tega je ta propaganda naletela pri nekaterih ljudeh na rodovitna tla.

Jugoslovanske zadruge obsegajo tri tipe. Prvi tip sploh ni kolektivizacija, temveč samo združevanje za skupno obdelovanje zemlje. Tretji tip pa je najnovejši tip zadruge, v katerem je zemlja, živina in ostalo, razen hiše in ohišnice, skupno. Nekateri ljudje na terenu so bili preveč prizadevni in so poskušali vse strpati v ta višji tip zadrug, čeprav za to niso obstajali tehnični in drugi pogoji. In zaradi tega so take zadruge, ki so že od začetka bile nesposobne za življenje, morale priti v krizo. Poleg tega so se v zadruge vtihotapili nekateri sovražni elementi, ki izpodkopujejo zadruge s pomočjo propagande, ki jo vodijo sovražni elementi izven zadrug, doma in v inozemstvu. Ponekod tudi notranja organizacija zadrug ni bila pravilna, pa tudi država ni mogla doslej nuditi v zadostni meri tehnična sredstva za lažje obdelovanje zemlje.

«Odločeni smo, da pomagamo zadrugam s tehničnimi sredstvi in da onemogočimo sovražnikom, da bi jih razbijali, vendar pa ne bomo nadalje forsirali zadruge, dokler ne bodo dozoreli pogoji za njihov nadaljnji razvoj dokler ne bo dovolj sredstev. Mi jih tudi danes ne forsiramo, vendar se še vedno snujejo nove. Tako je danes zadrugarstvo pri nas; ko pa bomo imeli dovolj tehničnih sredstev, bomo šli dalje, jih nudili kmetom, da skupno s stroji in z drugim obdelujejo zemljo. Toda s traktorjem ni mogoče obdelovati zemlje, kadar so njive široke dva metra. Zemljo je treba združiti, če hočemo uporabljati traktor. Kadar pa se govori o zadrugarstvu pri nas, o tej obliki kolektivizacije, vas vprašam, kaj se je zgodilo v Angliji v 18. stoletju, ko so kmetom odvzemali travnike in njive in jih izpremenjali v pašnike, da bi se na njih pasle ovce, ki so dajale volno industriji, medtem ko so kmetje morali iti v tovarne. V Angliji je bila na tak način razlaščena kmetova zemlja, toda mi ne delamo tako. Mi dajemo zemljo kmetom, da bi jo na boljši način obdelovali. A kaj se je zgodilo v Ameriki v 19. stoletju, ko so velike kapitalistične družbe kolektivizirale zemljo, in jo jemale kmetu, da bi jo obdelovale na boljši način. Torej se je tudi pri Angležih in Amerikancih pokazala potreba ustvarjanja velikih kmetijskih gospodarstev, ker se je industrija hitro razvijala in ker je bilo potrebno dobiti čim več kmetijskih pridelkov, da bi ljudje, ki delajo v tovarnah, lahko živeli. Na ta način so tam dosegali cilj, da se zemlja obdeluje z modernimi sredstvi in da daje večji donos. Mi to delamo na svoj drugačni način, toda za popoln uspeh še nimamo dovolj tehničnih sredstev. Mi v svojem delu ne bomo postopali drakonsko, kot je bilo takrat tam, čeprav imamo zaradi tega težave».

Boksarji Partizana v Zah. Nemčiji

BEOGRAD, 2. — Boksarska ekipa Partizana, ki je letos tretjič osvojila državno prvenstvo, se odpravlja na turnejo po Zahodni Nemčiji, kjer bo nastopila proti trem najboljšim nemškim klubom. Najvažnejše srečanje bo 20. novembra v Stuttgartu, kjer bo proti Jugoslovanom nastopil tudi evropski prvak polwelter kategorije Schilling. V ekipi Partizana nastopajo med drugim Šovljanski, Golič, Šojič, Redl in drugi.

R. R.

Tudi Hamilton odletel v Sydney

TOKIO, 2. — Hamilton Richardson je odpotoval danes z letalom iz Tokia v Avstralijo, kjer so že ostali člani ameriškega moštva Davisovega pokala Odšel je takoj po tem, ko je bil poražen od Larsena na njuni turneji po Japonski. Larsen ostane še nadalje v Japonski in bo sodeloval na državnem prvenstvu.

Dvoboj med obema Amerikancema je bil zelo zanimiv in se je do konca mislilo, da se bo mladi Ham revanširal za lanskoletni poraz; vendar mu to ni uspelo. Rezultat: 2:6, 6:2, 2:6, 7:5, 6:4. Richardson bo prispel v Sydney 5. novembra.

* * *

BUENOS AIRES, 2. — «Ekspedicija Marquette», sestavljena iz šestih francoskih športnikov, je danes zapustila na treh malih avtomobilih Buenos Aires. Nameravajo prepotovati pot Ognjena zemlja - Aljaska.

TENIS

Milan - Tunis 2-0

TUNIS, 2. — Včeraj popoldne se je začel medmestni teniški dvoboj med Tunisom in Milanom. Marcello Del Bello je premagal Abdesselana s 7:5, 7:5, 2:6, 6:2, medtem ko je Cucelli gladko porazil Naccacheja s 6:2, 6:2, 6:4.

Palmetova in Lajovic na zimski olimpiadi

BEOGRAD, 2. — Jugoslovanska reprezentanca v hokeju na ledu bo nastopila v februarju prihodnjega leta na zimskih igrah v Haagu, kjer bo turnir evropskih držav, ki ne nastopijo na olimpiadi. To so sklenili na letni skupščini hokejske zveze. Vendar pod pogojem, da organizator sprejme denarne pogoje, katere sta predložila avstrijska in jugoslovanska zveza.

Skupščina je tudi odločila, da bosta Ljubljančana Silva Palme in Marco Lajovic zastopala na olimpijskih igrah Jugoslavijo v drsanju.

Tako mi mislimo:

Bologna - Pro Patria	1
Como - Fiorentina	1
Inter - Milan	2 1 x
Legnano - Spal	x 2
Lucchese - Novara	1
Padova - Lazio	1 x
Palermo - Triestina	1
Sampdoria - Juventus	2 x
Torino - Napoli	1 2
Udinese - Atalanta	1
Catania - Siracusa	1
Roma - Genoa	1 x 2
Vicenza - Treviso	1
Stabia - Brescia	x 2
Salernitana - Messina	1

LOS ANGELES, 2. — Predsednik mednarodnega olimpijskega komiteja Sigfried Edstroem, je dejal na banketu pri županu Los Angelesa, da je prepričan, da bodo v tem mestu še kdaj olimpijske igre; pohvalil je tudi športni duh Kalifornije. Dejal je, da so ostale igre v Los Angelesu globoko v spominu vseh udeležencev. Poklonil je mestu oljnato sliko barona de Coubertin, očeta modernih olimpijskih iger.

Drugi dan lahkoatletskega prvenstva Tržaskega ozemlja

V nedeljo 4. t. m. bo v Kopru nadaljevanje lahkoatletskega prvenstva STO. Program moški: tek na 200, 3.000 in 10.000 m, skok v daljino, met kopja, met kladiva, štafeta 4x400. Ženske: tek na 200 m, skok v daljino, met diska, met kopja, štafeta 4x100.

Vsi tekmovalci naj bodo 4. novembra ob 7.45 pri ribarnici. Naj ne manjka nihče.

Šestdnevne kolesarske dirke

V Bruslju vodita Bogaerts - Janssen v Frankfurtu Rigoni - Teruzzi

BRUSELJ, 2. — Belgijski par Van Stembergen - Ockers je na vodstvu po 64 urah šestdnevne kolesarske dirke v Bruslju s 372 točkami, ki sta jih nabrala v 479 km. Sledijo Bogaerts - Janssen 210 točk, De Pauw - Glorieux 203, Ollivier - Buyl 203, Schulte - Peters 177.

* * *

PARIZ, 2. — Zaradi delovnega načrta, ki si ga je zastavila francoska košarkarska ekipa pred olimpiado v Helsinkih, je federacija odpovedala dvoboj za moške in ženske proti Švici, ki bi moral biti v aprilu.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

SOBOTA, 3. novembra 1951

Poročila ob 7.00, 13.30, 19.30, 23.05. 6.45 Jutranja glasba do 7.30. 13.45 Igrajo kmečki ansambli. 14.00 Za vsakogar nekaj. 14.30 Od včeraj do danes. 14.35 Igra orkester JA iz Portoroža. 17.30 Deset let revolucije: a) Vstajenje slovenske Istre, b) Iz vremena borbi i ostvar. NOV. 18.00 R. Wagner: Siegfriedova idila. 18.15 Igrajo znani orkestri. 19.00 Skladbe za klavir. 21.00 Kako se je vas Dekani pripravila na obletnico 400-letnice slovenske knjige. 21.30 Domači zvoki. 22.00 Pisan spored lahke in plesne glasbe. 22.45 Nocturni. 23.10 Glasba za lahko noč.

SLOVENIJA

12.00 Pojo tenorist Giovanni Malipiero, sopranistka Maria Pedrini in baritonist Tito Gobbi. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Naši priljubljeni ansambli vam bodo peli in igrali. 14.00 Dr. Franc Češnik: Preprečevanje zobne gnilobe pri mladini. 14.15 Melodije iz Španije. 15.30 Želeli ste — poslušajte! 16.00 Iz zakladnice del Jožefa Haydna. 17.10 Nekaj operetnih potpurijev. 17.30 Tedenska kulturna kronika. 17.40 Nekaj odlomkov iz oper. 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta. 18.40 Dve francoski orkestralni skladbi. 19.00 Pred tednom tehnike. 19.15 Poje kvartet bratov Nills. 19.40 Zabavna glasba. 20.00 Veseli večer. 20.40 Pisan venček veselih zvokov. 21.30 Igra Zabavni orkester. 22.15 Za ples in razvedrilo.

TRST II.

7.30 Jutranja glasba. 11.30 Za vsakega nekaj. 12.00 Obljube in dejstva. 12.15 Harty: Z divjimi gosmi, simfonična pesnitev. 12.34 Veseli ritmi. 13.00 Šramel kvintet in ženski duet. 13.30 Lahka glasba. 14.00 Verdi: Tretje dejanje opere Falstaff. 14.45 Razne jazz zasedbe. 15.00 Popoldanski koncert. 15.30 Jugoslovanski motivi. 16.00 Rimske toplice pri Tržiču. 16.30 Lahki orkestri. 17.00 Komorna glasba. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Saint Saens: Koncert za violino in orkester. 18.41 Vesela glasba. 19.00 Kraji in ljudje. 19.15 Motivi raznih narodov. 19.30 Operetna glasba. 20.10 Slovenski motivi. 20.40 Lahki orkestri. 21.00 Koncert basista Danila Merlaka. 21.21 Operne arije in dueti. 21.45 Zabavna glasba. 22.00 Sobotni variete. 22.30 Večerni ples. 23.00 Nočni motivi. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

11.30 Moderni ritmi. 12.00 Stari plesi. 12.20 S simfoničnega sporeda. 13.25 Pesmi in ritmi. 14.10 Slavni solisti. 14.30 Zbori. 15.05 Orkestra Baclow in Tornhill. 16.30 Godalni orkester Savina. 19.20 Klavirske okladbe. 20.30 Šah — mat — glasbeni variete. 21.20 Smetana: «Vltava». 21.30 Jazz oktet. 22.00 Beethoven: Šest kvartetov iz dela št. 18. 23.30 Plesna glasba.

RADIO

Opozarjamo vas na naslednje oddaje: Jug. cona Trsta: 13.45: Igrajo kmečki ansambli; 21.30: Domači zvoki. — Slovenija: 12.00: Operne arije; 16.00: Iz zakladnice del Jožefa Haydna. — Trst II.: 15.00: Popoldanski koncert; 12.30: Večerni ples. — Trst I.: 12.20: Iz simfoničnega sporeda; 21.20: Smetana: «Vltava».

KINO

V TRSTU

Rossetti. 15.00: «Atol K», Stan Laurel in Oliver Hardy.

Excelsior. 14.30, 16.45, 19.15, 21.45: «Samson in Dalila», H. Lamarr in V. Mature.

Nazionale. 14.30: «Predstraža izgubljencev», G. Peck.

Fenice. 14.30: «Mož na Eifflovem stolpu», C. Laughton, F. Tone.

Filodrammatico. 16.00: «Normandija», David Brian in J. Agar.

Arcobaleno. 14.30 «Rodolfo Valentino», A. Dexter in Parker.

Astra Rojan. 15.30: «Bastogne», V. Johnson, R. Montalban.

Alabarda. 14.00: «Indianopolis», Clark Gable in B. Stanwyck.

Armonia. 14.00: «Brodolom Hesperiusa», W. Parker, P. White.

Aurora. 14.45: «Razkošna križarka», G. Brent in J. Powell.

Garibaldi. 14.30: «Zadnje maščevanje», E. Robinson, R. Hussey.

Ideale. 14.00, 16.00, 18.00, 22.00: «Dunajska dekleta».

Impero. 14.30: «Kaspa, kralj džungle», Buster Grable.

Italia. 14.00: «Ljubimec ene noči», M. Morgan in J. Marais, Mladoletnim prepovedano.

Kino ob morju. 16.: «Pomlad je

Moderno. 16.00: «Dr. Kiklop».

Savona. 14.30: «Pepelka», delo Walta Disneya, tehnikolor.

Viale. 14.30: «Fedora».

Vittorio Veneto. 16.00: «Življenje z očetom», W. Powell.

Azzurro. 14.30: «Uporniki v Sing Singu», T. Mitchell, Anderson.

Belvedere. 14.30: «Gianni in Pinotto in kovboji».

Marconi. 14.30: «Lassijev sin», Lassie in Laddie.

Massimo. 14.00: «Dekleta, ne ozirajte se po mornarjih», B. Hutton, Bob Hope.

Novo Cine. 16.00: «Krik v viharju», M. Oberon in L. Olivier.

Odeon. 15.30: «V tem našem življenju», O. D. Havilland, B. Davis, G. Brent in Dennis Morgan.

Radio. 16.00: «Črna puščica».

Vittoria. 16.00: «Razkropljeno pleme», Weissmuller, V. Grey.

Kino v Nabrežini, v soboto in nedeljo: jugoslovanski velefilm: «Čarobni meč». Pred filmom dokumentarij: Tržaška mladina v Sloveniji.

GELOSO
GELOSO
GELOSO
Popolna superheterodina!
Radiogramofon z 12 ploščami
GELOSO
je višek elegance in ekonomičnosti
Vsi si ga lohko nabavite pri tvrdki
RADIO
Ruggero
KORZO GARIBALDI 8
s samo 1.000 lir takoj in
3.000 V MESEČNIH OBROKIH
Odkupujemo rabliene aparate po najvišjih cenah

Posebna prodaja
DEŽNIH PLAŠČEV
OSTANKI IZ SKLADISC NAJBOLJSE KVALITETE
dežni plašči svileni za gospo . . . . . . L. 2.800
dežni plašči iz čistega bombaža mako, dvojni za gospoda . . . . . . L. 9.500
dežni plašči iz čistega bombaža mako za gospe . . . . L. 6.800
dežni plašči iz bombaža mako, dvojni za gospe . . . . L. 11.500
NADALJE BOSTE NASLI OGROMNO ZALOGO DEZNIH PLASCEV, KI JIH JE MOGOCE OBRNITI, VOLNENEGA GABARDINA NAJBOLJSE KAKOVOSTI V POSEBNIH MODELIH ZA GOSPODE IN GOSPE
PO RESNICNO UGODNIH CENAH
MAGAZZINI DEL CORSO
KORZO ST. 1 — BORZNI TRG

FODERAMI
A. PERTOT
TRST - UL. GINNASTICA 22 - TEL. 95-998

Vse potrebščine za krojače, šivilje, krznarje po najugodnejših cenah

POZOR!
Velika razprodaja
po izredno nizkih cenah
moški plašči od 4.800 lir navzgor
deške obleke „ 900 „ „
moški jopiči „ 3.800 „ „
moške obleke „ 5.600 „ „
velika izbira moških kompletnih oblek, dežnih plaščev, moških hlač in volnenega blaga.
Trgovina ALLE GRANDI FABBRICHE
Trst Largo Barriera Vecchia 15. Lastnik L. Bront
IZKORISTITE PRILIKO!

MATIJA ŠKANDER

4.

LJUBLJANSKI AMERIKANCI

«Gospa Amalija, pravite? Njeni pojdejo na morje? Ti, so pojedli svojo teto!»

Kakor pa bomo videli pozneje, je bil vzrok za nevoščljivost gospe Matilde mnogo globlji in mnogo bolj upravičen, rekli bi lahko — neodoljiv.

Naj vam po vrsti povem zgodbo:

Gospod Aljonz se je medtem že zdavnaj iztrgal iz objema skupnega gospodinjstva svoje tašče. Ne da bi čakal na nov stanovanjski zakon, se je vselil v lepšo izmed svojih hiš. Vozil se je z avtom in izdelovanje rolojev se je razcvetelo v eno izmed tistih, na videz nepomembnih, skromnih, docela neopaznih toda razkošnih obrti, s katerimi ljudje zabogatijo, preden se tega sami zavedo, in kar je v naših časih zlasti važno — preden se njihovega bogastva zavedo drugi. Ko pa so bogati, ko imajo vilo, ko zaslove za strokovnjake in lahko kogar koli na svojem domu pogoste, tedaj je stvar druga, lahko bi rekli: jako težavna.

Naj za priliko povem: poznal sem lectarja, ki je prodajal deset let na štantu «devocionalije», srčke z ljubavnimi stihi, škofjeloški kruhek, medenjake medico, tiste sijajne konjičke, ki v riti piskajo in ki jih naš čas več ne premore, ter tisoč nepomembnih drobnarij. Kupovali so jih romarji na Brezjah, na Dobrovi, pa spet pri sv. Roku, v Dravljah. Hodil je s svojim štantom kakor reven berač celih deset let izpred ljubljanske škofije po naši mili Sloveniji, in kadar je bil v Ljubljani, mi je plačeval po osem din od ure, da sem ga učil nemščine, ki je bila tedaj — kakor se spoštovani bralci gotovo še spominjajo — pri nas v čislih. Ko sem ga po nekaj letih spet srečal, je ustavil avto in me povabil — v svojo hišo s prostorno trgovino na kozarček medice. Preden je kdo vedel in se je zavedel sam, je postal trgovec in strokovnjak. — Ta moj znanec je že zdavnaj pozabil tisto malo nemščine, ki se je je pri meni naučil, kar je danes, ko je Nemčija nedvomno premagana, tudi docela prav. Ker pa je pri svojem delu strokovnjak, naj resnici na ljubo in njemu na čast povem, da ga ni, razen njega, ki bi mi še sedaj radevolje prodal kozarček pristne medice. — Spoštovani bralci mi bodo zato nedvomno oprostili, če za nič na svetu ne povem njegovega imena.

Z gospodom Aljonzom nisem v tako prijateljskih odnosih, vendarle ga dobro poznam in lahko trdim, da je strokovnjak za izdelovanje rolojev. Ker ima — glede na nove gospodarske odločbe, po katerih se ravna le po šest do osem delavcev, njegovo podjetje ni industrija in on ni delavec. Tako je prišel do hiše in do avta in, preden se je zavedela gospa Amalija, se je iz njenega gospodinjstva odselil, jo pričel klicati «tovarišica tašča», namesto «mamica» kakor nekoč, in je zagrozil svoji ženi z ločitvijo, če bo še kdaj raznašala stvari iz njihove shrambe «ljudem, ki se jim dobro godi, so praznoverni, domišljavi, skratka, zastareli reakcionarji».

Lahko si predstavljamo, kako je to vplivalo na gospo Amalijo, in nič čudnega ni, če spričo take nadutosti «na novo pečenega kapitalista» ni ostal ravnodušen niti zaročenec gospodične Rozalije. Pojav je ogorčeno krstil za «akomulacijo kapitala v rokah parvenijev, ki se pod krinko «strokovnjakov» tihotapijo v naše socialistično gospodarstvo».

Poljavni spor v družini gospe Amalije, ki se je časovno začel približno tedaj, ko je prispel po tovorni pošti prvi ameriški paket strica Ivana, je dosegel višek ob začetku poletja, ko je gospa Emilija napovedovala svoji sestri, da se bo z možem odpeljala «letos za tri tedne v Portorož, v hotel kategorije A», in da njen Aljonz «ne bo trenil to pot niti z očesom in bo plačal po prostih cenah šest sto devetdeset dinarjev na dan za vsakega».

Ko je zvedela gospa Amalija, jo je novica huje prizadela kakor zetov avto, na katerega se je bila počasi navadila. Izdati na dan po 1380 din, za 21 dni 28.980 din, je presegalo njene pojme in tolerantnost do «te gnide», ki se je vrinila v njihovo pošteno družino s poštenimi sorodniki, med katerimi «žive nekateri tudi v Ameriki».

Popolnoma lahko razumemo, da je gospa Amalija od tega trenutka naprej mnogo premišljevala o tem, «kako bi zabila tega domišljavega rolojarja, v katerem in okoli katerega vse samo rožlja in škriplje».

In gospe Amaliji je prišla na pomoč sama Pravica v obliki dediščine njene pokojne sestre gospe Lize. Izkazalo se je namreč, da je stric Ivan v svojem pismu hudo pretiraval. Dediščina tete Lize ni bila samo «nekaj kant bencina», katerega naj bi dobri stric spremenil v en paket šivank, bucik in gumbov, marveč je gospa Amalija do poletja tega prejela nič več in nič manj kakor pet okroglih, debelušnih, lepo v karton zavitih paketov, vrečo bele moke in vrečo sladkorja v sipi. Shramba gospe Amalije se je lepo zdebelila, njen mož je redno vsak večer ob devetih dobil svojo sladkorno injekcijo in kaj je bilo bolj naravnega kakor to, da je prvi zvedel za vsak paket «rolojar», da pa niti njegova žena Emilija ni dobila iz paketa niti bucike niti šivanke. (Po pravici povedano, gospodična Rozalija ji je nekoč stisnila v torbico rdeč nylon glavnik).

Pač pa je od vsakega paketa po nekaj dobila tudi gospa Matilda. Zato je vse dotlej, dokler so prihajali paketi in je bila deležna zdaj ducata šivank, zdaj desetinke kave, pa spet ducata gumbov, vsakega prvega vzneseno napovedala gospe Amaliji lepo bodočnost in mirno, srečno starost.

Po petem paketu pa je stric Ivan pisal, da je to «ta zadnji paket iz zapuščine tete Lize», vse drugo, če bo še kaj prišlo, bo po božji volji. V istem času je gospa Amalija izjavila onemelemu možu, radostni hčerki Rozaliji, njenemu hladnokrvnemu zaročencu in zaprepaščeni gospe Matildi, da pojdejo na počitnice. Emiliji pa je po ovinkih sporočila, da bo «letovala» prav v tistem času kot ona dva «v Portorožu, v hotelu kategorije A, toda na sindikalno objavo svojega moža, državnega uslužbenca, s pravico do bolj poceni počitnic v prav takih hotelih kakor nekateri špekulantje in prevarantje, ki obračajo svoje pelerine po vetru. — Saj jih poznamo!»

Lahko si mislimo, kakšen pretres je bil to za nekoliko skrbno družino gospe Amalije in kako je novica zadela vso njeno soseščino.

«Le odkod ima ženska denar!» so vsevprek spraševali.

Z isto, dvomljivo sumnjo se je obrnil zvečer k njej mož in jo vprašal:

«Ali resno misliš? Odkod neki imaš denar?»

Cenjeni bralci pa nedvomno niso prav nič v zadregi z odgovorom na to vprašanje. Več kakor razumljivo je, da so v dobrega pol leta vsi v družini gospe Amalije pozabili na nesrečo ob prvem paketu. Spomin nanj so potisnili globoko vase, ga tako rekoč zatrli in v tej obliki nanj pozabili. Teti so se oddolžili z lepo osmrtnico, s peto črno mašo z libero in s spoštljivim, tihim spominom nanjo ob vsakem njenem posmrtnem paketu. Toda vsak novi paket je budil v njih — nekako ilegalno — tudi neprijeten spomin, in vsa družina je vse bolj živela pod čudnim pritiskom, ki mu pravijo učeni ljudje «kompleks»: brž ko so namreč zagledali v paketu konservo, so pogledali — sicer skrivaj drug za drugim — v strani ali v tla. Tako pri delitvah paketov ni nikoli prihajalo do nasprotij, kadar so bile ena vrsti konserve. Vsi so bili mnenja, da evropski okus ne prenese sladkega fižola ali kuhane koruze.

Bistra gospa Amalija je kmalu spregledala novo nastali položaj in ga obrnila v prid svoji družini. Pod izgovorom, da bo shranila konserve za hude čase (če bo slučajno izbruhnila tretja svetovna vojna), je med enim in drugim paketom vse konserve na prostem trgu prodala in nalagala k stotaku stotak.

Njen sklep zoper zeta pa je dozorel, ko je prišla iz Amerike zajetna vreča moke, prave pšenične bele moke, in nato še brenta sladkorja, prisrčne rdečerjave sipe. Vsa družina je bila mnenja, da moka ne more biti tako naravno bela in da jo gotovo v ameriških mlinih kako premešajo s kemikalijami, ki utegnejo škoditi evropskemu želodcu. O sipi pa je dejal dobri stari finančni inšpektor, da je nedvomno izdelana iz rdeče pese, v tovarnah ponarejene, in da je v tem smislu taka, kakršna je bila margarina, aspirin ali pa bencin za tanke, ki so ga fašisti izdelovali iz premoga, kar je bila ena njihovih največjih laži in zločinov nad nemškim narodom in eden izmed glavnih vzrokov, da so najboljši vojaki na svetu izgubili drugo svetovno vojno.

Tako je gospa Amalija v dobrih štirinajstih dneh razprodala na prostem trgu celo vrečo moke in ves sladkor. Temu naj dodamo še to, da bi se bilo nabralo v njenem gospodinjstvu iz šestih paketov toliko šivank in bucik, da bi ne mogli brez skrbi nikamor več sesti ali leči, ako bi gospa Amalija tudi po tej plati ne poskrbela za higieno v svoji hiši. Šivanke je prodajala po 12, bucike po 10 in drukarje po 15 dinarjev kos, pri ducatu pa je za dva dinarja popustila.

Tako lahko docela razumemo, «odkod neki» je imela gospa Amalija denar in da je njena družina zares odšla za tri tedne na počitnice v Portorož, v hotel kategorije A, na sindikalno objavo svojega moža, finančnega inšpektorja v pokoju.

Ko je izvedela novico zaprepaščena gospa Matilda, za vsak primer še ni nič rekla. Toda budno se je postavila na preže. Tik pred odhodom gospe Amalije in njene družine pa ji je v slovo namignila, da nima nič proti eni ali dvema «kilama limon, če se slučajno dobe» in «če sta kava in sladkor tam kaj cenejša», naj ju nekaj skuša spraviti čez tisto «umetno narejeno, krivično in nikomur na svetu potrebno mejo, ko je vendar že zdavnaj jasno, da so Lahi vojno izgubili».

(Nadaljevanje sledi.)

UREDNISTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. Telefon štev. 93-808 in 94-638. Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18 - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32. Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70

NAROCNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. - Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.ZO.Z. - TRST.